

DZIENNIK URZĘDOWY WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Łódź, dnia 21 kwietnia 2017 r.

Poz. 2296

UCHWAŁA NR XXXIII/211/17 RADY GMINY NOWOSOLNA

z dnia 31 marca 2017 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Nowosolna na lata 2017-2020

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9 i art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 446, zm. poz. 1579 i poz. 1948) w związku z art. 87 ust. 1, 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, zm. z 2015 r. poz. 397, poz. 774 i poz. 1505 oraz z 2016 r. poz. 1330, poz. 1887 i poz. 1948), po uzyskaniu opinii Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Łodzi z dnia 22 grudnia 2016 roku, uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Nowosolna na lata 2017-2020, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Nowosolna.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego.

Przewodnicząca Rady Gminy Nowosolna

Małgorzata Kamińska-Bruszevska

Załącznik do Uchwały Nr XXXIII/211/17
Rady Gminy Nowosolna
z dnia 31 marca 2017 r.

**Gminny Program Opieki nad Zabytkami
dla Gminy Nowosolna na lata 2017-2020**

SPIS TREŚCI:

- **CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY NOWOSOLNA**
- **PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMIDLA GMINY NOWOSOLNA**
- **NAWIĄZANIE DO STRATEGICZNYCH DOKUMENTÓW DOTYCZĄCYCH DZIEDZICTWA KULTUROWEGO**
- **ZINTEGROWANE PODEJŚCIE DO OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY NOWOSOLNA**

- **MOŻLIWE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY NOWOSOLNA**
- **RYS HISTORYCZNY**
- **DIAGNOZA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY NOWOSOLNA**
 - Wyróżnione elementy dziedzictwa kulturowego Gminy Nowosolna
 - Krajobraz kulturowy
 - Wykaz obiektów zamieszczony w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Nowosolna
 - Wykaz stanowisk archeologicznych zamieszczonych w Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Nowosolna
 - Obiekty ruchome wpisane do rejestru WKZ
 - Symbole Gminy Nowosolna
 - Dziedzictwo kultury niematerialnej
 - Bilans walorów dziedzictwa kulturowego gminy Nowosolna
 - Założenia programu opieki nad zabytkami dla gminy Nowosolna
 - Najważniejsze aspekty ochrony wartości kulturowych gminy Nowosolna
- **CELE, KIERUNKI I DZIAŁANIA**
- **WSKAZANIA DO DOKUMENTÓW WYŻSZEGO RZĘDU**

CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY NOWOSOLNA NA LATA 2017-2020

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Nowosolna na lata 2017-2020 stanowi kontynuację Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Nowosolna na lata 2013-2016 przyjętego przez Radę Gminy Nowosolna dnia 30 stycznia 2013 r. uchwałą nr XXV/158/13 (ogłoszonego 2013-03-28 w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego w dniu 28.03.2013 r., pod poz. 1755), z którego Wójt sporządził Sprawozdanie z realizacji z lat 2013–2014 przyjęte Uchwałą Nr XV/80/2015 Rady Gminy Nowosolna z dnia 27.10.2015 r.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Nowosolna na lata 2017-2020 zawiera elementy sprawozdania zrealizowanego w latach 2015-2016.

Głównym założeniem sporządzanego dokumentu jest zamierzone modelowanie indywidualnego dziedzictwa kulturowego i eksponowanie jego wyjątkowych potencjałów, co przyczyni się do propagowania dobrobytu kultury materialnej i niematerialnej, zacieśniania więzi lokalnych, podtrzymywania obyczajów regionalnych i podniesienia atrakcyjności rekreacyjnej Gminy Nowosolna.

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z 2003 r. tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1446) Wójt został zobligowany do **założenia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Nowosolna**. Zgodnie z wytycznymi Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Warszawie **ewidencja zostanie przyjęta zarządzeniem Wójta**.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Nowosolna na lata 2017-2020 zakłada, że celem nadrzędnym jest przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych i rewaloryzacyjnych zabytkowych obszarów i obiektów gminy, będących genezą chluby i postumentem rozwoju obszaru.

Tak sprecyzowany cel priorytetowy potrzebuje silnego analitycznego współdziałania i zaangażowania jednostek i instytucji odpowiedzialnych za ochronę zabytków, propagowanie kultury, edukację oraz poprawę stanu zabytków.

Pozwoli to na:

- wznowienie zintegrowanych, kompleksowych działań zmierzających do zahamowania wzrastającej degradacji dziedzictwa kulturowego,
- ujednolicenie systemowych działań renowacyjnych i rewaloryzacyjnych,
- poprawę walorów i wartości obszarów i obiektów zabytkowych oraz ich wykorzystanie dla rozwoju turystyki i propagowanie dziedzictwa,
- kształtowanie poczucia odpowiedzialności za zasoby dziedzictwa kulturowego,
- wzmocnienie więzi społeczności lokalnych,
- właściwe zdyskontowanie środków finansowych z wykorzystaniem funduszy pomocowych Unii Europejskiej.

Poza tym, podjęcie systemowych działań dotyczących wszystkich wymienionych elementów składających się na dziedzictwo kulturowe przyczyni się do powstania wyniku synergii, co pozytywnie wpłynie na rezultat docelowy.

Ochrona zabytków zgodnie z art. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 23 lipca 2003 r. (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z 2003 r. tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1446) oznacza działania organów administracji publicznej mające na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Zgodnie z art. 7 ww. ustawy istnieją cztery formy ochrony zabytków:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z 2003 r. tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1446.) w art. 4 wyróżnia ochronę obiektów i obszarów zabytkowych, sprawowaną przez administrację publiczną i opiekę nad zabytkami, zgodnie z art. 5 sędowaną na właścicieli lub posiadaczy zabytków. Zatem z mocy prawa udział w działaniach ochronnych, pracach ratowniczych i zapobiegawczych został powierzony organom władzy państwowej wszystkich jednostek, od Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego po Wójta, właścicieli oraz posiadaczy zabytków. Odpowiedzialność jednostek poszczególnych szczebli administracyjnych dodatkowo regulują Ustawy dotyczące jednostek samorządo-

wych. Ustawa o samorządzie województwa z dnia 5 czerwca 1998 r., z późn. zm., w art. 14 pkt 1 ust. 3, odpowiedzialność za kulturę, ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami ceduje na samorząd województwa.

Z kolei ustawa o samorządzie powiatowym z dnia 5 czerwca 1998 r., z późn. zm. w art. 4 pkt 1 ust. 7 określa odpowiedzialność powiatu za zadania publiczne z zakresu kultury i ochrony zabytków. Zapisy art. 7 pkt 1 ust. 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym zadania obejmujące ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami przypisują urzędowi gminy.

Zakładanym rezultatem wdrażania Gminnego programu opieki nad zabytkami dla Gminy Nowosolna na lata 2017–2020 będzie polepszanie stanu obszarów i obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków przyjętej zarządzeniem Wójta Gminy Nowosolna, podniesienie ich roli m. in, poprzez promocję najcenniejszych obszarów gminy oraz kształtowanie produktów regionalnych i wzmocnienie tradycji etnograficznych, co wpłynie na aktywizację mieszkańców w działaniach na rzecz zachowania regionalnego dziedzictwa kulturowego.

Narzędziem zmierzającym do osiągnięcia założonych efektów jest ustalenie możliwości pozyskiwania środków finansowych na działania związane z zachowaniem materialnego i niematerialnego dziedzictwa Gminy Nowosolna.

PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY NOWOSOLNA

Zgodnie z artykułem art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z 2003 r. tekst jednolity: Dz.U. z 2014 poz. 1446.) Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Nowosolna przyjęta zarządzeniem Wójta Gminy Nowosolna jest podstawą do sporządzania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Nowosolna na lata 2017-2020.

Artykuł 87 ust. 1 ww. ustawy obliguje Wójta do obowiązku sporządzania na okres 4 lat gminnego program opieki nad zabytkami.

Ustawa określa, że Gminny Program ma na celu, w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Drugą edycję Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Nowosolna na lata 2017-2020 (w myśl art. 87 ust. 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 roku - Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z 2003 r. tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1446) opiniuje Wojewódzki Konserwator Zabytków. Następnie dokument przyjmuje Rada Gminy. Upowszechnienie dokumentu następuje poprzez ogłaszanie w Wojewódzkim Dzienniku Urzędowym, zgodnie z art. 87 ust. 1 ww. ustawy.

Po 2 latach Wójt zgodnie z ww. ustawą (art. 87 ust. 5) sporządzi sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Nowosolna na lata 2017-2020 za okres dwóch lat jego obowiązywania i przedstawi wnioski Radzie Gminy.

NAWIĄZANIE DO STRATEGICZNYCH DOKUMENTÓW DOTYCZĄCYCH DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Nowosolna na lata 2017–2020 powinien pozostawać spójny w swoich przesłankach z dokumentami na szczeblu lokalnym, regionalnym, wojewódzkim, krajowym oraz europejskim. W Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Nowosolna wpisują się w polityki obowiązujące w dokumentach strategicznych takich jak Strategia Rozwoju Kraju 2020 przedstawiająca Wizję Polski 2020, jako: aktywna narodowość, konkurencyjna gospodarka i sprawne państwo. Kluczowymi działaniami wymienionymi w dokumencie jest spójność społeczno-gospodarcza i terytorialna, dostępność usług publicznych, szeroka skala szans rozwoju jednostki, mądra i efektywna integracja społeczna. Strategia podaje tutaj, iż: zatrzymane zostaną również procesy marginalizacji na obszarach tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze i pobudzona zostanie zdolność do rozwoju dzięki procesom rewitalizacyjnym. W najbardziej zdegradowanych obszarach, w efekcie spójnych działań rewitalizacyjnych, nastąpi lokalizacja nowych funkcji, aktywizacja i dywersyfikacja gospodarcza z jednoczesną poprawą sytuacji socjalnej.

Strategia określa Główne obszary interwencji. Cele i priorytety rozwojowe. W jej ramach powstał Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna oraz cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, a także priorytetowy kierunek interwencji publicznej III.3.3. Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmacniania potencjału obszarów wiejskich. Zapisy Strategii mówią: Prowadzone też będą działania na rzecz rewitalizacji zdegradowanych oraz najuboższych obszarów miejskich oraz wsparcia powiązań miasto-wieś. Silne i konkurencyjne miasta powinny stanowić centra rozwoju obszarów wiejskich. Zapisy stanowią kwintesencję działań zaplanowanych do realizacji w ramach Programu Rewitalizacji, który musi być zgodny ze Strategią Rozwoju. Działania zaplanowane w ramach programu rewitalizacji pozwolą m.in. na aktywizację społeczności, wzmocnią tkankę miejską, uczynią ją atrakcyjną i bezpieczną, nadadzą obszarowi nowe funkcje, które go ożywią i wyzwolą tkwiący w nim potencjał. Powstanie infrastruktury przyczyni się zapewne do pobudzenia miejscowej działalności gospodarczej.

Głównym celem Założeń Narodowego Planu Rewitalizacji 2022 jest poprawa warunków rozwoju obszarów zdegradowanych w wymiarze przestrzennym, społecznym, kulturowym i gospodarczym. Cele zawarte w Programie Rewitalizacji służą realizacji celu głównego NPR. Program rewitalizacji i Gminny program opieki nad zabytkami są spójne ze wskazaniem dokumentów wyższego rzędu, gdyż: Programy muszą mieć charakter zintegrowany, wieloaspektowy, oparty na zidentyfikowanej diagnozie obszarów wskazanych do rewitalizacji i rewaloryzacji. (...) Procesy rewitalizacji muszą być określane przy założeniu precyzyjnego skoncentrowania na najbardziej zdegradowanych (problemowych) obszarach. Program rewitalizacji musi jednoznacznie wskazywać obszary w oparciu o zasadę, że rewitalizację należy prowadzić tam, gdzie występuje największe nasilenie niepożądanych zjawisk, gdzie koncentracja problemów jest największa. (...) Działania rewitalizacyjne muszą koncentrować się na rozwiązaniu kluczowych problemów, które według diagnozy najbardziej przyczyniają się do powstania i trwania kryzysu danego obszaru. (...) Programy rewitalizacji muszą ujmować działania w sposób kompleksowy tak, aby nie pomijać kontekstu społecznego, ekonomicznego, środowiskowego związanego z tożsamością danego obszaru, a także jego społecznego i przestrzennego otoczenia. (...) Należy podkreślić, że konieczne jest dążenie w realizacji programów rewitalizacji do koordynacji instrumentów wsparcia. Na przykład w zakresie procesów rewitalizacyjnych pośrednio lub bezpośrednio związanych z prowadzeniem inwestycji w budynkach, w szczególności w sposób komplementarny powinny być traktowane takie instrumenty jak Fundusz Termomodernizacji i Remontów i programy NFOŚiGW dotyczące modernizacji budynków publicznych oraz działania finansowane ze środków UE (w ramach POIiŚ oraz RPO) dotyczące efektywności energetycznej i rewitalizacji budynków mieszkalnych i publicznych. (...) Konieczne jest angażowanie społeczeństwa (...) Ważne jest, aby programy rewitalizacji musiały posiadać przejrzysty system monitoringu skuteczności działań i odpowiednio elastyczny system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany. Zadania inwestycyjne zawarte w programie rewitalizacji służą realizacji poszczególnych Priorytetów Inwestycyjnych na rzecz rewitalizacji (wszystkie o kluczowym znaczeniu dla rewitalizacji), wymienionych w Narodowym Planie Rewitalizacji 2022, w szczególności wpisują się w: Cel tematyczny 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach 4.3 Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym.

Cel tematyczny 6 Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami.

6.3 Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

6.5 Podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów przemysłowych (w tym terenów powojaskowych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza oraz propagowania działań służących zmniejszaniu hałasu.

Cel tematyczny 9 Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem

9.1 Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych.

9.2 Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich. Podsumowując: Programy Rewitalizacji i Gminny program opieki nad zabytkami wpisują się w Założenia Narodowego Planu Rewitalizacji 2022.

Ustawa krajobrazowa z kolei dotyczy głównie kwestii ochrony krajobrazu kulturowego historycznych przestrzeni miejskich. Podkreśla, że krajobraz kulturowy obecnie znajduje się w polu badawczym coraz większej ilości dyscyplin naukowych. Obok ujęć klasycznych, traktujących krajobraz w kategoriach fizjonomicznych, rozwija się ujęcie systemowo - analityczne. Ta wielość znaczeń jest przyczyną między innymi braku spójnej i jednolitej wizji zarządzania ochroną krajobrazu.

Przewodnim punktem ustawy są kwestie uregulowania ochrony krajobrazu w przestrzeni publicznej wprowadzone na mocy uchwalonej przez Sejm 24 kwietnia 2015 r. ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu - tzw. „ustawy krajobrazowej”.

Ustawa podkreśla wagę regulacji ustawowej kwestii obecności reklam w przestrzeni publicznej – co jest jednym z celów opracowanej ustawy krajobrazowej. Ustawa definiuje pojęcie reklamy, szyldu, krajobrazu, krajobrazu kulturowego, krajobrazu priorytetowego. Opracowany akt prawny zapoczątkował ochronę krajobrazu na „serio”, co oznacza wprowadzenie konkretnych nakazów i zakazów. „Ustawa krajobrazowa” nałożyła m.in. obowiązek sporządzenia w terminie trzech lat od wejścia w życie ustawy przez samorządy wojewódzkie audytów krajobrazowych, w których mają być zdefiniowane obszary krajobrazów priorytetowych. Dla tych obszarów sejmiki województw mają możliwość ustalania norm prawnych dotyczących wysokości, kształtu budynków i ewentualnie stosowania materiałów - budulców lokalnych lub tradycyjnej architektury.

Omawiana regulacja prawa dała możliwość samorządom uchwalenia lokalnego kodeksu krajobrazu kulturowego, w którym określone zostaną zasady sytuowania m.in. nośników reklam. Należy podkreślić, że ustawa wdraża w życie Europejską Konwencję Krajobrazową z 2000 r. ratyfikowaną przez Polskę w 2004 r., a także rekomendację UNESCO z 2011 r. w sprawie historycznego krajobrazu miejskiego, przyjętą przez państwa członkowskie ONZ, w tym Polskę.

Ustawa w dużej mierze artykułuje jak ważne w kształtowaniu krajobrazu kulturowego jest świadome lokalizowanie dominant w przestrzeni przy pomocy narzędzi planistycznych. Obiekty mające charakter dominant lokalizowane powinny być jedynie w ramach ustaleń planu miejscowego stanowiącego podstawę planowania przestrzennego w miastach. Wtedy obiekty silnie oddziałujące na krajobraz będą rozmieszczane tak, by nie wchodziły w konflikt z cennymi obiektami i obszarami.

Obecnie dużą wagę nadawano powiązaniu ustawy krajobrazowej z ustawą o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. ogłoszoną 2015-11-03 w Dzienniku Ustaw w 2015 roku poz. 1777, upatrując szansę rehabilitacji krajobrazu kulturowego i ochrony najcenniejszych walorów dziedzictwa z możliwością wykorzystania walorów i zasobów w kierunku rozwoju regionów.

Kolejnym strategicznym dokumentem o charakterze krajowym jest Narodowa Strategia Rozwoju Kultury, której elementem jest Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego”. Wskazuje on politykę Państwa w zakresie ochrony dziedzictwa narodowego. Instrumentami wdrażania strategii są programy operacyjne, stanowiące podstawę finansowania działań w zakresie dziedzictwa kulturowego z budżetu Państwa, rozdysponowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Zarówno Programy, jak i ich zakresy ulegają zmianie w poszczególnych latach. Dotychczas najważniejszym z nich jest ogłaszany co-rocennie Program Operacyjny „Dziedzictwo Kulturowe”, posiadający wyróżnione priorytety i działania. Pro-

gram ten umożliwia pozyskiwanie środków finansowych na przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych oraz rewaloryzacyjnych obiektów i obszarów zabytkowych.

Dokumentami odnoszącymi się do zagadnień dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym są m.in.: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nowosolna, obowiązujące Miejscowe Plany zagospodarowania przestrzennego, Strategia Rozwoju Gminy Nowosolna do roku 2020, Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia LGD STER, Plan Ochrony Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich.

ZINTEGROWANE PODEJŚCIE DO OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY NOWOSOLNA NA LATA 2017-2020

Kompleksowość opracowania Gminnego Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Nowosolna na lata 2017-2020

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Nowosolna na lata 2017-2020 ujmuje działania w sposób kompleksowy z uwzględnieniem działań prowadzących do rewitalizacji współfinansowanych ze środków europejskich, publicznych i prywatnych tak, aby nie pomijać aspektu społecznego, ekonomicznego, przestrzennego, technicznego, środowiskowego i kulturowego związanego zarówno z danym obszarem, jak i jego otoczeniem. Należy wyeliminować możliwość realizacji wybiórczych inwestycji, nastawionych jedynie na szybki efekt poprawy estetyki przestrzeni, skupionych tylko na działaniach remontowych czy modernizacyjnych.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Nowosolna na lata 2017-2020 złożony z wielu różnorodnych aspektów jest konstrukcją warunkującą osiągnięcie kompleksowości interwencji.

Oczekuje się wzajemnego powiązania oraz synergii działań prowadzących do poprawy stanu obszarów i obiektów zabytkowych. Nie oznacza to obowiązku w każdym przypadku jednoczesnej realizacji działań lecz synchronizację efektów ich oddziaływania na sytuację Gminy Nowosolna.

Komplementarność działań z zakresu realizacji projektów z dziedziny dziedzictwa kulturowego

Wymogiem istotnym realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Nowosolna na lata 2017-2020 jest zapewnienie komplementarności w różnych wymiarach. W szczególności dotyczy to komplementarności: przestrzennej, problemowej, proceduralno-instytucjonalnej, międzyokresowej oraz źródeł finansowania.

Komplementarność przestrzenna

Konieczność wzięcia pod uwagę wzajemnych powiązań pomiędzy projektami i przedsięwzięciami z dziedziny dziedzictwa kulturowego zarówno realizowanymi na obszarach zdegradowanych, jak i znajdującymi się poza nimi, ale oddziałującymi na obszary wymagające rewitalizacji i rewaloryzacji.

Zapewnienie komplementarności przestrzennej ma służyć efektywnemu oddziaływaniu na cały obszar Gminy Nowosolna a nie punktowo na pojedyncze miejsca, poszczególne przedsięwzięcia powinny wzajemnie się dopełniać przestrzennie z zachowaniem między nimi efektu synergii.

Komplementarność przestrzenna skutkuje ciągłą analizą następstw decyzji przestrzennych w skali całej gminy dla skuteczności programu opieki nad zabytkami.

Komplementarność problemowa

Konieczność realizacji przedsięwzięć, które będą się wzajemnie dopełniały tematycznie, sprawiając, że Gminny Program Opieki nad Zabytkami będzie oddziałował na obszar Gminy Nowosolna we wszystkich niezbędnych aspektach - społecznym, ekonomicznym, przestrzennym, środowiskowym, kulturowym, technicznym.

Zapewnienie komplementarności problemowej ma przeciwdziałać fragmentacji działań, ponieważ ochrona dziedzictwa jest zawsze kompleksowa koncentrująca uwagę na całościowym spojrzeniu na przyczyny odnowy obszaru Gminy Nowosolna.

W komplementarności problemowej konieczne jest określenie pożądanego stanu, do jakiego mają doprowadzić dane przedsięwzięcia realizacyjne. Tak postawione zadanie ułatwi później wybór odpowiednich mierników – przyjętych wskaźników osiągania celów realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

Skuteczna komplementarność problemowa oznacza konieczność powiązania działań ze strategicznymi decyzjami Gminy Nowosolna na innych polach, co skutkuje lepszą koordynacją tematyczną i organizacyjną działań.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna oznacza konieczność takiego zaprojektowania systemu zarządzania programem opieki, który pozwoli na efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur. W tym celu niezbędne jest osadzenie systemu zarządzania Gminnym programem opieki nad zabytkami w przyjętym przez Gminę Nowosolna systemie zarządzania.

Komplementarność międzyokresowa

Komplementarność międzyokresowa identyfikuje konieczność osiągnięcia rozeznania, analizy i krytycznej oceny oraz sformułowania wniosków na temat dotychczasowego w kontekście zaangażowania środków wspólnotowych, szczególnie w ramach polityki spójności sposobu wspierania procesów odnowy, ich skuteczności, osiągnięć i dylematów wdrażania procesów odnowy. Na tej podstawie dokonywane jest zaplanowanie trybu wspierania procesów rewitalizacji i rewaloryzacji w ramach polityki spójności 2014-2020.

W oparciu o dokonane analizy zasadne jest zadbanie o uzupełnianie i dopełnianie przedsięwzięć już zrealizowanych w ramach polityki spójności 2007-2013 np. o charakterze infrastrukturalnym projektami komplementarnymi np. o charakterze społecznym realizowanymi w ramach polityki spójności 2014-2020.

Zachowanie ciągłości programowej polegającej na kontynuacji lub rozwijaniu wsparcia z polityki spójności 2007-2013 ma w procesach odnowy Gminy Nowosolna kluczowe znaczenie.

Komplementarność źródeł finansowania

Komplementarność źródeł finansowania, w kontekście polityki spójności 2014-2020, oznacza, że projekty naprawcze z zakresu dziedzictwa kulturowego, wynikające z Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami opierają się na konieczności umiejętnego uzupełniania i łączenia wsparcia ze środków pochodzących z różnych źródeł finansowania.

Komplementarność finansowa oznacza także możliwości łączenia prywatnych i publicznych źródeł finansowania, przy założeniu, że stymulowanie endogenicznych zdolności inwestycyjnych ma kluczowe znaczenie dla dynamiki sprawnych zmian.

Nowym dokumentem strategicznym w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego na poziomie wojewódzkim jest Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2016-2019 przyjęty 21 czerwca 2016 roku Uchwałą Nr XXV/319/16 Sejmik Województwa Łódzkiego.

W programie tym wartości kulturowe Gminy Nowosolna zostały w znacznym stopniu dostrzeżone i traktowane jako znaczące dla terenu województwa.

Zgodnie z zapisami WPOnZ dziedzictwo kulturowe Gminy Nowosolna posiada walory ponadlokalne, stanowiąc strategiczne znaczenie w kształtowaniu systemu ochrony dziedzictwa kulturowego województwa.

W zapisach WPOnZ wskazuje się konieczność prowadzenia kompleksowych prac rewitalizacyjnych w obrębie Gminy Nowosolna.

W zakresie poprawy stanu obiektów i obszarów zabytkowych wskazano na potrzebę prowadzenia prac rewaloryzacyjnych parku w Byszewach. Zgodnie z zapisami WPOnZ na terenie województwa łódzkiego utworzono sieć ośrodków przeznaczonych do rewitalizacji. Należy podkreślić, że w WPOnZ dostrzeżono konieczność rozpoznania i zagospodarowania osady i grodziska w Skoszewach Starych, co „zaowocuje” przekształceniem zdegradowanego obszaru na cele turystyczne i administracyjne.

Zgodnie z zapisami WPOnZ celowym jest tworzenie parków kulturowych obejmujących cenne obszary historyczne. Program wskazuje również na konieczność reaktywacji tożsamości w podregionach kulturowych. Zgodnie z zapisami WPOnZ najcenniejsze elementy dziedzictwa kulturowego powinny być kreowane jako symbol województwa łódzkiego.

WPOnZ uznał za obiekty i obszary reprezentatywne założenie dworsko – parkowe w Byszewach oraz grodzisko w Skoszewach Starych.

Istotnym dokumentem jest opracowana Strategia Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego 2020+ wskazująca działanie podstawowe finansowane z RPO w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych z zakresu rewitalizacji, rewaloryzacji i remontów. Pierwotnie Strategia wskazywała na realizację projektu pod nazwą Rewitalizacja „Majdanu” jako części grodziska średniowiecznego w Starych Skoszewach.

Przedmiotem wskazanego projektu była adaptacja na cele kulturalne historycznych obiektów wraz z ich otoczeniem. Inwestycja prawdopodobnie nie zostanie jednak zrealizowana z uwagi na trudności związane z wykupem terenu. W ramach ZIT wskazano głównie termomodernizację budynków m.in.: w Skoszewach Starych i Kalonce.

MOŻLIWE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY NOWOSOLNA

DOFINANSOWANIE Z MINISTERSTWA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO Z PROGRAMU „DZIEDZICTWO KULTUROWE”:

W obrębie wskazanych priorytetów dotowane będą projekty związane z rewaloryzacją zabytkowych obiektów nieruchomych i ruchomych, rozwojem instytucji muzealnych, ochroną zabytków archeologicznych, tworzeniem zasobów cyfrowych dziedzictwa kulturowego oraz na ochronę zabytkowych cmentarzy. Priorytety ulegają zmianie w poszczególnych latach. W ostatnim czasie zaczęto dostrzegać potrzebę dotowania zabytków archeologicznych i kultury ludowej oraz zabytkowych cmentarzy.

Największe dotacje zostają przekazane na rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych, a najmniejsze na tworzenie zasobów cyfrowych dziedzictwa kulturowego.

Beneficjentami mogą być wyłącznie podmioty prawa polskiego – właściciele i użytkownicy obiektów zabytkowych, osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego, inne jednostki organizacyjne, takie jak: samorządowe jednostki kultury, kościoły, związki wyznaniowe, podmioty prowadzące działalność gospodarczą, organizacje pozarządowe.

Wysokość udzielanego dofinansowania wynosi do 50% nakładów koniecznych określonych w art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 roku.

Minimalna wnioskowana kwota dotacji wynosi:

- 25 000 zł na zabezpieczenia przeciwłamaniowe i przeciwpożarowe,
- 75 000 zł w pozostałych przypadkach.

Beneficjent może złożyć do poszczególnego priorytetu maksymalnie 3 wnioski w jednym roku, a realizacja projektowanych zadań może odbywać się wyłącznie w ciągu roku, w którym dotacja została przyznana. Natomiast refundacja dotyczy kosztów poniesionych w ciągu trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku.

Ocena wniosku obejmuje: ocenę wartości merytorycznej - maksymalnie można uzyskać 60 pkt: najwyżej punktowana jest konieczność przeprowadzenia prac wynikająca ze stanu technicznego zabytku - 30 pkt, czas powstania, wartość historyczna, artystyczna, naukowa - 20 pkt, figurowanie na Liście UNESCO - 5 pkt, uznanie za pomnik historii - 5 pkt; ocenę wartości społecznych - maksymalnie 20 pkt za publiczną funkcję zabytku; ocenę wartości organizacyjnej, maksymalnie 20 pkt, w tym 10 pkt za profesjonalne przygotowanie aplikacji, 10 pkt za procentowy udział wkładu własnego lub środków pozyskanych z innych źródeł.

Dotacje z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego można otrzymać w ramach następujących priorytetów Programu „Dziedzictwo Kulturowe”:

– OCHRONA ZABYTKÓW

Prognozowany budżet: 80 000,00 zł.

Nabór wniosków: I nabór – do 31 października, II nabór – do 31 marca.

Instytucja odpowiedzialna: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Departament Ochrony Zabytków, ul. Kopernika 36/40 00-328 Warszawa, tel. 22 551 57 50, fax 22 551 57 83, e-mail: bip@mkidn.gov.pl.

Adres do korespondencji: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Departament Ochrony Zabytków, ul. Krakowskie Przedmieście 15/17, 00-071 Warszawa.

– WSPIERANIE DZIAŁAŃ MUZEALNYCH

„Wspieranie działań muzealnych” - prognozowany budżet: 5 500 000,00 zł.

„Kolekcje” - prognozowany budżet: 3 000 000,00 zł.

Naborów wniosków: I nabór – do 30 listopada, II nabór – do 31 marca.

Instytucja odpowiedzialna: Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, ul. Goraszewska 7, 02-910 Warszawa, tel. 22 256 96 00, fax 22 256 96 50, e-mail: biuro@nimoz.pl, zakładka: działalność www.nimoz.pl.

– KULTURA LUDOWA I TRADYCJA

Prognozowany budżet priorytetu: 5 500 000,00 zł.

Naborów wniosków: I nabór – do 30 listopada, II nabór – do 31 marca 2016 roku.

Instytucja odpowiedzialna: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Departament Narodowych Instytucji Kultury, ul. Krakowskie Przedmieście 15/17, 00-071 Warszawa, tel. 22 421 02 69, fax 22 827 39 58, e-mail: bip@mkidn.gov.pl

– OCHRONA ZABYTEKÓW ARCHEOLOGICZNYCH

Prognozowany budżet: 2 000 000,00 zł.

Naborów wniosków: I nabór – do 30 listopada, II nabór – do 31 marca.

Instytucja odpowiedzialna: Narodowy Instytut Dziedzictwa, ul. Kopernika 36/40, 00-924 Warszawa, tel. 22 826 02 39, tel. 22 826 93 52, tel. 22 826 92 47, fax 22 826 17 14, e-mail: info@nid.pl, zakładka: dla właścicieli i zarządców.

– MIEJSCA PAMIĘCI NARODOWEJ

Prognozowany budżet: 2 000 000,00 zł.

Naborów wniosków: I nabór – do 30 listopada, II nabór – do 31 marca.

Instytucja odpowiedzialna: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Departament Dziedzictwa Kulturowego, ul. Krakowskie Przedmieście 15/17, 00-071 Warszawa, tel. 22 421 05 56, fax 22 826 30 59, e-mail: bip@mkidn.gov.pl

DOFINANSOWANIE W RAMACH PROGRAMU OPERACYJNEGO INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO 2014–2020

– Oś Priorytetowa VIII: Ochrona Dziedzictwa Kulturowego i Rozwój Zasobów Kultury.

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparciem objęte będą kompleksowe zadania związane z ochroną i udostępnieniem, w tym turystycznym, zabytków o znaczeniu ogólnopolskim i światowym, w tym znajdujących się na liście Światowego Dziedzictwa UNESCO i liście obiektów uznanych przez Prezydenta RP za Pomniki Historii.

W ramach inwestycji odnoszących się do ochrony dziedzictwa kulturowego wspierane będą projekty z zakresu ochrony, zachowania i udostępnienia, w tym turystycznego, zabytkowych obiektów o znaczeniu ponadregionalnym, dotyczące renowacji zabytków nieruchomych wraz z otoczeniem, konserwacji zabytków ruchomych i ich digitalizacji (w przypadkach kiedy została ujęta jako element projektu).

Poziom dofinansowania nie może przekroczyć 70% kosztów kwalifikowanych.

Instytucja odpowiedzialna: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Departament Funduszy Europejskich, Krakowskie Przedmieście 15/17, 00-071 Warszawa, tel. 22 421 03 02, fax: 22 421 03 71, e-mail: pois@mkidn.gov.pl, <http://pois.mkidn.gov.pl/>, <http://www.pois.gov.pl/>.

DOFINANSOWANIE Z NARODOWEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków opracowuje co 4 lata listę preferencyjną zabytkowych parków i ogrodów dla Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, w celu finansowania

prac z zakresu rewaloryzacji założeń zieleni (parków, cmentarzy). W celu kandydowania obszarów do zamieszczenia na ww. liście potrzebna jest akceptacja Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Za jego pośrednictwem następuje zgłoszenie.

Nabór wniosków: w trybie ciągłym oraz konkursowym.

Terminy, sposób składania wniosków zamieszczony na stronie Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej www.nfosigw.gov.pl.

Instytucja odpowiedzialna: Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej ul. Konstruktorska 3a, 02-673 Warszawa, tel. 22 459 00 00, tel. 22 459 00 01, fax 22 459 01 01, e-mail: fundusz@nfosigw.gov.pl

DOFINANSOWANIE W RAMACH REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO na lata 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego

Podział środków w ramach funduszy strukturalnych został scedowany dla każdego województwa poprzez Regionalny Program Operacyjny. Dofinansowane projekty są to kluczowe dla regionu inwestycje o charakterze wielkoskalowym. Inwestycje muszą być ujęte w Gminny Programie Rewitalizacji i wykazywać wpływ na rozwój regionu oraz ożywienie społeczno-gospodarcze terenów zdegradowanych.

Finansowanie zadań RPO dla województwa łódzkiego jest możliwe głównie w ramach osi priorytetowej VI – Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu 3 cele tematyczne: 6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami, 8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników.

9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją.

Osi priorytetowa VI

Działanie VI.1. Dziedzictwo kulturowe i infrastruktura kultury

– Poddziałanie VI.1.2 Dziedzictwo kulturowe i infrastruktura kultury

Działanie VI.2. Rozwój gospodarki turystycznej

Działanie VI.3. Rewitalizacja i rozwój potencjału społeczno-gospodarczego

– Poddziałanie VI.3.2 Rewitalizacja i rozwój potencjału społeczno-gospodarczego

Informacje na stronie www.rpo.lodzkie.pl - planowane ogłoszenie konkursów dla Działania VI.1. oraz Działania VI.2. - II kwartał 2016 roku.

Instytucja odpowiedzialna za kontakt: Główny Punkt Informacyjny w Łodzi, ul. Moniuszki 7/9, 90-101 Łódź, tel. 42 663 31 07, 42 663 34 05, 42 291 97 60, www.rpo.lodzkie.pl.

DOFINANSOWANIE Z PROGRAMU ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH NA LATA 2014-2020

W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020 przewidziano:

Działanie 7. Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich,

Poddziałanie: Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury i powiązanej infrastruktury.

– Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej

Poddziałanie: Wsparcie badań i inwestycji związanych z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej.

– Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego

LEADER

Możliwe jest uzyskanie dofinansowania związanego z ochroną dziedzictwa i podtrzymaniem tradycji kulturowych w ramach działania LEADER, mającego na celu rozwój lokalny realizowany na obszarach obejmujących minimum dwie gminy, dla których utworzono tzw. Lokalną Grupę Działania.

Instytucja odpowiedzialna: Departament Funduszu Rozwoju Obszarów Wiejskich, Al. Piłsudskiego 12, tel. 42 663-36-30, fax 42 663-36-32, e-mail: prow@lodzkie.pl, <http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/PROW-2014-2020>; <http://www.arimr.gov.pl/pomoc-unijna/prow-2014-2020.html>; <http://www.lodzkie.pl/prow/>.

PROGRAM OPERACYJNY POLSKA CYFROWA NA LATA 2014-2020

Oś priorytetowa II. E-Administracja i otwarty rząd,

Priorytet Inwestycyjny 2.3 Wzmacnianie zastosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia.

Cel szczegółowy 4: Zwiększenie dostępności i wykorzystania informacji sektora publicznego.

Instytucja odpowiedzialna: Główny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich w Łodzi, ul. Moniuszki 7/9, 90-101 Łódź, tel: 42 663 31 07, 42 663 34 05, 42 291 97 60, fax 42 663 30 94, <http://www.polskacyfrowa.gov.pl/>

PROGRAM KREATYWNA EUROPA 2014-2020

Program zawiera komponenty: MEDIA i KULTURA adresowane na realizację projektów „miękkich” - nie-inwestycyjnych.

Instytucja odpowiedzialna: Creative Europe Desk Polska, Al. Ujazdowskie 41, 00-540 Warszawa, tel. 22 44 76 180, 600 900 676, e-mail: info@kreatywna-europa.eu; <http://www.kreatywna-europa.eu/>

PROGRAM EUROPA DLA OBYWATELI 2014–2020

Celem Program Europa Dla Obywateli 2014–2020 jest zwiększenie świadomości obywateli o historii i integracji europejskiej oraz również pomoc w lepszym zrozumieniu polityki Unii Europejskiej i jej wpływu na życie obywateli jej państw członkowskich.

Instytucja odpowiedzialna: Punkt Kontaktowy w Polsce, Al. Ujazdowskie 41, 00-540 Warszawa, tel. 22 111 00 14, 22 447 61 74, e-mail: edo@iam.pl ; informacje: <http://europadlaobywateli.pl/>, http://eacea.ec.europa.eu/europe-for-citizens_en

PROGRAM ROZWÓJ INFRASTRUKTURY KULTURY

Program „Rozwój infrastruktury kultury” ma na celu modernizację i rozwój instytucji kultury, a także zwiększenie dostępu i podniesienie atrakcyjności oferty kulturalnej.

Program zawiera trzy priorytety:

– Infrastruktura kultury

Prognozowany budżetu: 28 000 000,00 zł.

Instytucja odpowiedzialna: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, ul. Krakowskie Przedmieście 15/17, 00-071 Warszawa, tel. 22 421 01 00, fax 22 421 01 31, e-mail: bip@mkidn.gov.pl

– Infrastruktura szkolnictwa artystycznego

Prognozowany budżet: 14 000 000,00 zł.

Instytucja odpowiedzialna: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, ul. Krakowskie Przedmieście 15/17, 00-071 Warszawa, tel. 22 421 01 00, fax 22 421 01 31, e-mail: bip@mkidn.gov.pl

– Infrastruktura domów kultury

Prognozowany budżet: 8 000 000,00 zł.

Instytucja odpowiedzialna: Narodowe Centrum Kultury, ul. Płocka 13, 01-231 Warszawa, tel. 22 210 01 00, fax 22 210 01 01, e-mail: nck@nck.pl Informacje: www.nck.pl , zakładka: Profesjonalizacja.

PROMESA MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Z Programu Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego może dotować zadania znacząco wpływające na poprawę dostępność do kultury.

Mechanizm programu polega na zwiększeniu efektywności wykorzystania funduszy europejskich poprzez zapewnienie środków na dofinansowanie tzw. wkładu własnego.

W ramach programu można ubiegać się o dofinansowanie wkładu własnego dla zadań, które ubiegają się o dofinansowanie w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych 2014-2020, Programu Rozwój Obszarów Wiejskich 2014-2020, Programu Kreatywna Europa, Programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej

Terminy Naboru: I nabór – do 30 listopada, II nabór – do 31 marca.

Prognozowany budżet: 5 000 000,00 zł.

Instytucja odpowiedzialna: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, ul. Krakowskie Przedmieście 15/17, 00-071 Warszawa, tel. 22 421 01 00, fax 22 421 01 31, e-mail: bip@mkidn.gov.pl

NARODOWY INSTYTUT DZIEDZICTWA

Narodowy Instytut Dziedzictwa w imieniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego dysponuje programami:

– „Wolontariat dla dziedzictwa”

Program realizuje Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017, cel: społeczne zaangażowanie w poznanie własnego dziedzictwa i opiekę nad zabytkami.

Przewidywany budżet: 1 000 000,00 zł.

Zadanie może być realizowane od 1 stycznia do 30 listopada.

Instytucja odpowiedzialna: Narodowy Instytut Dziedzictwa, ul. Kopernika 36/40, 00-924 Warszawa, tel. 22 826 02 39, tel. 22 826 93 52, tel. 22 826 92 47, fax 22 826 17 14, e-mail: info@nid.pl , www.nid.pl zakładka: Dla właścicieli i zarządców.

– „Zabytkomania”

Konkurs skierowany jest do amatorów - uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych oraz studentów szkół filmowych.

Instytucja odpowiedzialna: Polski Instytut Sztuki Filmowej, ul. Krakowskie Przedmieście 21/23, 00-071 Warszawa, tel. 22 421 01 30, fax 22 421 02 41, e-mail: pisf@pisf.pl , www.pisf.pl zakładka: Aktualności – Zgłoszenia

– „Zabytek zadbany”.

Konkurs polega na upowszechnianiu dobrych wzorów zagospodarowania i utrzymania obiektów poprzez prawidłowe wykonywanie prac restauratorskich i konserwatorskich.

Przyjęte kategorie:

- rewaloryzacja przestrzeni kulturowej i krajobrazu,
- utrwalenie wartości zabytkowej obiektu,
- adaptacja obiektów zabytkowych,
- architektura przemysłowa i dziedzictwo techniki,
- architektura i konstrukcje drewniane.

Nadzór: Generalny Konserwator Zabytków; Instytucja odpowiedzialna: Narodowy Instytut Dziedzictwa Oddział Terenowy w Olsztynie ul. 11 Listopada 4, 10-104 Olsztyn, tel. 89 521 26 89, tel. 89 527 37 54, fax 89 521 26 88, e-mail: ot.olsztyn@nid.pl

NARODOWE CENTRUM NAUKI

Wspieranie działalności naukowej poprzez projekty badawcze, stypendia doktorskie i staże, projekty badawcze dla doświadczonych naukowców w celu realizacji pionierskich badań naukowych.

Instytucja odpowiedzialna: Narodowe Centrum Nauki, ul. Królewska 57, 30-081 Kraków, tel. 12 341 90 03, fax 12 341 90 99, e-mail: biuro@ncn.gov.pl, www.ncn.pl zakładka: Finansowanie nauki – Konkursy.

NARODOWE CENTRUM KULTURY

Projekty internetowe: Platforma Kultury, Mapa Kultury, Pracuj w kulturze, Kultura się liczy; Dom Kultury+, Kultura – Interwencje, Śpiewająca Polska; programy stypendialne: „Młoda Polska” i „Gaude Polonia”.

Instytucja odpowiedzialna: Narodowe Centrum Kultury, ul. Płocka 13, 01-231 Warszawa, tel. 22210 01 00, fax 22 210 01 01, e-mail: nck@nck.pl, www.nck.pl

DOFINANSOWANIE Z BUDŻETU WŁASNEGO URZĘDU MARSZAŁKOWSKIEGO W ŁODZI

Urząd Marszałkowski w Łodzi podjął działania w celu ratowania zabytków, uruchamiając od 2008 roku środki na rewaloryzację obiektów i obszarów zabytkowych.

Sejmik Województwa Łódzkiego dnia 12 stycznia 2010 r. uchwałą nr L/1463/10 przyjął Regulamin określający zasady, tryb udzielania oraz rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków województwa. W myśl § 2 ww. uchwały dotację celową można uzyskać w celu wykonania opracowań projektowych i badawczych, przeprowadzenia prac konserwatorskich zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznym zdefiniowanych w art. 6 ust. 1 pkt 1, 2, 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 r. Ponadto obiekt lub obszar zgodnie z ww. ustawą musi być wpisany do rejestru zabytków, posiadać duże znaczenie dla dziedzictwa, znajdować się w granicach administracyjnych województwa łódzkiego i być udostępniany społeczeństwu.

Beneficjentami mogą być właściciele i użytkownicy zabytków. Wysokość przyznawanych dotacji stanowi do 50% ogółu nakładów. W przypadku obiektów o wyjątkowych wartościach zabytkowych bądź wymagających podjęcia natychmiastowych prac naprawczych dotacja może wynosić do 100% nakładów.

Udzielenie dotacji wymaga złożenia wniosku i spełnienia ww. wymogów formalnych. Następnie podlega opinii Komisji i jest rozpatrywane przez Sejmik Województwa Łódzkiego.

Instytucja odpowiedzialna: Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego, Departament Kultury i Edukacji, Wydział ds. Mecenatu i Ochrony Dziedzictwa Narodowego, 90-051 Łódź, al. Piłsudskiego 8, tel. 42 291 98 20, fax 42 291 98 22, e-mail: sekretariatke@lodzkie.pl, www.lodzkie.pl zakładka: Kultura – Ochrona zabytków – Dotacje.

DOTACJE Z BUDŻETU WOJEWÓDZKIEGO KONSERWATORA ZABYTEKÓW

Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków zgodnie z art. 74 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 roku udziela dotacji na prace konserwatorskie obiektów wpisanych do rejestru WKZ. Regulamin przyznawania dotacji stanowi, że mogą być dotowane prace mające na celu zachowanie i ochronę materialnego dziedzictwa. Wojewódzki Konserwator Zabytków przyznaje środki na prace rewitalizacyjne i zabezpieczeniowe zabytków przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnymi wywozami za granicę. Dotowane zabytki winny pełnić funkcje publiczną.

Beneficjentami dotacji podobnie jak w przypadku środków pozyskiwanych z Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi mogą być: właściciele i użytkownicy zabytków. Również ich wysokość wynosi do 50% nakładów a gdy zabytek posiada wyjątkową wartość lub jego stan wymaga podjęcia natychmiastowych prac dotacja może osiągnąć do 100%.

Komisja oceniając wniosek uwzględnia: stan zabytku, wartość i czas powstania, uznanie za pomnik historii, rzetelność realizacji zadań, wysokość środków własnych oraz pozyskanych z innych źródeł.

Ostateczną decyzję przydziału środków podejmuje Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków.

Nabór wniosków: do dnia 28 lutego – na dofinansowanie prac, które zostaną przeprowadzone w bieżącym roku, do dnia 30 czerwca – na dofinansowanie prac przeprowadzonych w okresie 3 lat poprzedzających rok złożenia wniosku- refundacje.

Instytucja odpowiedzialna: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi, ul. Piotrkowska 99, 90-425 Łódź, tel. 42 638 07 21, e-mail: sekretariat@wuoz-lodz.pl, www.wuoz.bip.lodz.pl.

DOTACJE Z WOJEWÓDZKIEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

Ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej przyznawane są dotacje na projekty z zakresu ochrony dziedzictwa. Środki przeznaczone są na przeprowadzanie rewaloryzacji założeń zieleni, wykonanie prac leczniczo-pielęgnacyjnych drzew w zabytkowych alejach oraz starodrzewów na terenach gmin w ramach konkursu pod nazwą „Przyrodnicze perły województwa łódzkiego”.

Instytucja odpowiedzialna: Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi, ul. Łąkowa 11, 90-562 Łódź, tel. 42/ 663 41 00, fax 42/ 639 51 21, e-mail: fundusz@wfosigw.lodz.pl, www.wfosigw.lodz.pl, zakładka: Konkursy.

RYS HISTORYCZNY

Ziemie leżące obecnie w granicach administracyjnych gminy Nowosolna w przeszłości pokrywały lasy, którym towarzyszyły cieki rzeczne. Na terenie tym, wśród lasów Puszczy Łódzkiej od późnego średniowiecza lokalizowano osady.

Dzieje człowieka na terenie gminy Nowosolna, zapisane są w znaleziskach archeologicznych pochodzących już z okresu rzymskiego i wczesnego średniowiecza. Rozwój tego obszaru można podzielić na kilka wyraźnie wyodrębniających się okresów.

Na terenie dzisiejszej gminy Nowosolna pod koniec VI w. powstał pierwszy w Polsce środkowej ośrodek administracji terenowej i wojskowej – gród warowny, który dał początek Skoszewom. Niniejszy gród zamieszkiwany był w okresie plemiennym od VI do początku IX w. do czasu spalenia. Pomiędzy VII a IX w. powstała obok grodu osada przygodowa wczesnośredniowieczna. Spalone grodzisko zostało odbudowane i wtórnie wykorzystane do celów mieszkalnych. Pierwsza wzmianka o Skoszewach w źródłach pisanych pochodzi z 1386 roku.

Do wczesnych osad w okolicy należy Dobieszków, który wzmiankowany był w dokumentach jako własność szlachecka w 1388 roku. Pierwszy zapis o Wiączyniu jako własności królewskiej pochodzi z roku 1389. Z tego samego roku pochodzą informacje o Byszewach (własności szlacheckiej). Kalonka wzmiankowana była w 1393 roku, Borchówka w 1399 r., Lipiny w 1404 r., a Moskwa w 1416 roku - wszystkie jako własność szlachecka. W latach 1424-1425 Skoszewy stały się siedzibą dworską. Na prośbę ówczesnego właściciela Piotra Tłuka w dniu 26 sierpnia 1426 r. król Władysław Jagiełło nadał osadzie prawa miejskie. Miasto lokowane było na prawie magdeburskim. W 1530 r. miało miejsce odnowienie lokacji miasta przez króla Zygmunta Starego.

Nowa fala kolonizacji osadniczej przeprowadzana na prawie magdeburskim (niemieckim), przypadająca na XIV-XV wiek, doprowadziła do zmiany krajobrazu kulturowo-przyrodniczego z ukierunkowaniem na charakter rolniczo - leśny. Pierwotne osadnictwo typu rozproszonego zostało stopniowo zastępowane przez osady wiejskie z uporządkowaną, bardziej skupioną zabudową.

Wysiłek osadniczy późnego średniowiecza na terenie Polski centralnej został w poważnym stopniu zniweczony na początku XVII w. Zniszczenia wojenne a zwłaszcza „potop szwedzki” wpłynęły na zmniejszenie areалу uprawianej ziemi i ubytek gospodarstw w wielu wsiach regionu. Zaczęły podupadać mniejsze miasta. Ich los podzieliły także Skoszewy, które nie zdołały podnieść się po kolejnej zarazie w latach 1652-1653. Ostatni raz Skoszewy nazwano miastem w 1702 r. Znaczące zmiany nastąpiły także w owym czasie w strukturze własności ziemskiej, w której znacznemu zmniejszeniu uległa liczba dóbr drobnej własności ziemskiej na rzecz szlachty średniej, zamożniejszej. Pewna stabilizacja polityczna w II połowie XVIII w. przyniosła wielkie ożywienie gospodarcze i odbudowę zniszczonych wsi.

Ważnym elementem dziedzictwa kulturowego gminy Nowosolna z tego okresu są pozostałości dawnych posiadłości ziemiańskich. Do dziś zachowało się założenie podworskie w Byszewach i Starych Skoszewach. Przeprowadzona w latach późniejszych parcelacja gruntów, zabór powierzchni i budownictwo w bezpośrednim

sąsiedztwie lub wręcz na terenie założenia podworskiego, doprowadziły do zatarcia ich pierwotnych granic i układów kompozycyjnych. Dwory w Byszewach i Starych Skoszewach przetrwały do dziś.

Tereny gminy Nowosolna to także obszar intensywnego osadnictwa przybyszów - głównie Niemców z Europy zachodniej na początku XIX stulecia, którzy wywarli istotny wpływ na kształtowanie tradycji kulturowych i przekształcenia społeczne w dwu poprzednich stuleciach. W XIX w. powstają miejscowości: Janów, Natolin, Niecki, Nowosolna, Teolin, Boginia, Ksawerów, Nowe Skoszewy, Borki i Bukowiec oraz zostaje utworzona gmina Skoszewy (w roku 1859). Kolejne miejscowości stanowiące część gminy, tj.: Dąbrówka, Dąbrowa, Kopanka i Wódka tworzą się na początku XX wieku. Po I Wojnie Światowej w roku 1919 powstaje województwo łódzkie, w skład którego wszedł powiat brzeziński z gminą Lipiny oraz powiat łódzki z gminą Nowosolna. Okres dwudziestolecia międzywojennego to czas ciągłego rozwoju obszarów gminy. Z drugiej strony to również okres silnego odpływu mieszkańców z terenu gminy do rozwijającej się Łodzi przemysłowej.

Znaczące zmiany kulturowe, na obszarze obecnej gminy Nowosolna, następują również po II wojnie światowej, kiedy to osadnicy niemieccy w większości opuszczali teren gminy i Polski. Wówczas ich miejsca osadnicze zostały zajęte przez ludność polską, która uciekała podczas II wojny światowej wskutek wysiedleń z terenu gminy oraz przez przesiedleńców (repatriantów) z utraconych ziem Polski wschodniej. Po roku 1945 następuje dalszy rozwój terenów gminy oraz kształtuje się obecny układ przestrzenny.

W ostatnim okresie zauważalna jest kolejna przemiana kulturowo-społeczna dokonywana w związku z obserwowaną falą nowego osadnictwa dotychczasowych mieszkańców Łodzi budujących swoje domy na terenach przylegających do granic miasta, którzy zawodowo nadal pozostają związani z miastem.

Tradycje kulturowe wyrażają się np. w sposobie zagospodarowania obejść przydomowych. Istotnym elementem jest coraz większa dbałość o atrakcyjność i estetykę oraz znaczące - cenne walory przyrodnicze i tradycyjne sady przydomowe.

Położenie obszaru na terenach przenikania tradycyjnych kultur regionalnych – łowickiej, opoczyńskiej i sieradzkiej, sprawiło, że nie wykształcił się tu autonomiczny, odrębny od innych wzorzec kulturowy.

Nazwa gminy Nowosolna pochodzi od nazwy Neu-Sulzfeld - osady powstałej w 1802 roku, założonej przez kolonistów niemieckich. Po III rozbiorze Polski okolice Łodzi zostały objęte „kolonizacją fryderycjańską”. Zaborca pruski w sposób zorganizowany prowadził politykę osiedleńczą Nowosolnej i okolicznych terenów. Na obszarach dotąd nieużytkowanych gospodarczo zakładano wsie, w których osiedlano przeważnie Niemców. Wieś Neu-Sulzfeld zasiedlili ewangelicy pochodzący głównie z okolic wirtemberskiego miasta Sulzfeld. Z czasem nazwa uległa polonizacji w formie Nowosolna, która jest wolnym tłumaczeniem nazwy niemieckiej.

Decyzją administracyjną z dniem 1.01.1988 roku gmina Nowosolna zmieniła swoje granice. Wchodząca w jej skład wieś o nazwie Nowosolna, będąca obecnie siedzibą urzędu została przyłączona do Łodzi.

W elementach dziedzictwa kulturowego mieszkańców gminy ważną rolę odgrywają gązdy narzutowe, stanowiące tradycyjny materiał budowlany wykorzystywany do konstrukcji ścian budynków gospodarczych oraz ogrodzeń. Stanowią one tradycyjny element krajobrazu kulturowego gminy i bogactwo kultury niematerialnej, gdyż stały się źródłem miejscowych – regionalnych podań i legend.

Teren gminy Nowosolna to miejsce historycznych walk.

Jesienią 1863 roku gmina stała się miejscem dramatycznych wydarzeń Powstania Styczniowego. W dniu 25 września 1863 r. miała miejsce potyczka w Skoszewach, natomiast dnia 26 września 1863 r. potyczka w Byszewach. Udział miejscowego społeczeństwa w Powstaniu Styczniowym upamiętnia, usytuowany na wschodnim wale grodziska wczesnośredniowiecznego, pomnik żołnierzy poległych w czasie powstania.

Wydarzeniem, które miało miejsce na omawianym obszarze była również tocząca się na przełomie listopada i grudnia 1914 roku Bitwa pod Łodzią, tzw. „operacja łódzka”. Gmina Nowosolna stała się obszarem jej najcięższych walk, związanych z nią przełomów i rozstrzygnięć. W czasie dwumiesięcznych walk zniszczeniu uległo wiele wsi. W wyniku ostrzału przez rosyjską artylerię spłonął kościół modrzewiowy w Starych Skoszewach. W walkach życie straciło tysiące żołnierzy niemieckich i rosyjskich, a wśród nich wcielonych w szeregi obu armii Polaków. Pamiątką historyczną tragicznych walk z okresu I Wojny Światowej są cmentarze wojenne zlokalizowane m. in. w Starych Skoszewach (Rosyjka) i Wiączyniu Dolnym.

Na okazałym terenie cmentarza z okresu I Wojny Światowej w miejscowości Wiączyń Dolny znajdują się dwa monumentalne pomniki, powstałe w okresie międzywojennym ku czci poległych żołnierzy rosyjskich i niemieckich, ufundowane przez jednego z łódzkich przemysłowców - Karola Wilhelma Scheiblera.

W dniu 1 września 1939 roku wybuchła II Wojna Światowa. Dnia 8 września 1939 r. pod Boginią rozegrała się potyczka 30 Pułku Piechoty Strzelców Kaniowskich z 10 Dywizji Piechoty Armii „Łódź” z Niemiecką 8 Armią – polegli żołnierze spoczywają w zbiorowej mogile na cmentarzu w Starych Skoszewach.

Las Wiaczyński stał się miejscem pochówku obywateli polskich, zamordowanych w tym lesie przez Niemców w latach 1939-1944. Zgodnie z treścią inskrypcji zamieszczonej na tablicy pamiątkowej „Lasy Wiaczyńskie kryją szczątki więźniów więzienia policyjnego w Radogoszczu, aresztów policji i gestapo w Łodzi, gestapo w Pabianicach, niemieckich sądów doraźnych w Łodzi, obozu pracy przy węźle kolejowym Łódź-Olechów. W roku 1944 Niemcy rozkopali mogiły, spalili zwłoki pomordowanych w celu zatarcia śladów zbrodni”.

DIAGNOZA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY NOWOSOLNA

Wyróżnione elementy dziedzictwa kulturowego Gminy Nowosolna

Spośród obiektów i obszarów zabytkowych zlokalizowanych na terenie gminy Nowosolna **na wyróżnienie zasługują obiekty uznane za reprezentatywne**:

- **średniowieczne grodzisko w Starych Skoszewach - (obszar uznany za reprezentatywny)**
- **założenie dworsko parkowe w Byszewach, w którym na początku XX wieku przebywał Jarosław Iwaszkiewicz - (obszar uznany za reprezentatywny)**
- kościół w Starych Skoszewach,
- charakterystyczna przedwojenna architektura poniemieckich osadników, w postaci budynków mieszkalnych i gospodarczych zbudowanych z kamienia, lub z kamienia i cegły, krytych dachówką ceramiczną,
- cmentarze ewangelickie zlokalizowane w miejscowościach Boginia, Bukowiec, Głogowiec, Grabina, Stare Skoszewy (Grąbie), Teolin i Wiączyń Dolny.

Średniowieczne grodzisko w Starych Skoszewach uznane przez historyków za jedno z najstarszych w Polsce Środkowej. Datowane na VI w. jest jednocześnie jednym z pierwszych ośrodków władzy lokalnej i wojskowej w okresie przedpiastowskim – gród warowny. Ten zabytek jest przedmiotem badań archeologicznych prowadzonych przez Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi. Gród zamieszkiwany był w okresie plemiennym, najprawdopodobniej przez Wiślan a później przez Polan, od VI w. do początku IX w., do czasu zniszczenia przez pożar. Założyciele osady warownej wykorzystali występujące na tym terenie dogodne warunki naturalne: strome nadbrzeże, bagnisty brzeg i naturalne źródło wody. Gród miał kształt elipsy o powierzchni 1 ha. Dostępu do jego wnętrza bronił wał drewniano-ziemny o wysokości 4 m, szerokości u podstawy 12 m i długości 105 m. U wierzchołka wału znajdowały się drewniane flanki i obronne płoty. Niniejsze założenie konstrukcyjne zachowało się do naszych czasów w dobrym stanie.

Założenie dworsko-parkowe rodziny Plichtów w Byszewach jest jednym z ważniejszych symboli Gminy Nowosolna i Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich. Wieś Byszewy w 1803 roku kupił Teodor Plichta i wówczas na przełomie XVIII i XIX wieku wybudował klasycystyczny dwór z gankiem wspartym na czterech kolumnach. W Byszewach wielokrotnie, w latach 1911-1931, przebywał Jarosław Iwaszkiewicz. W latach 1911-1913 gościł w dworze jako korepetytor siostrzeńców właściciela majątku - Józefa Plichty, w latach następnych jako przyjaciel rodziny. Byszewy stały się dla pisarza miejscem sentymentalnych wspomnień. Akcja opowiadania „Panny z Wilka” umiejscowione jest właśnie w dworze w Byszewach. Ów obiekt znalazł się również w książkach biograficznych pisarza, takich jak: „Książka moich wspomnień”, „Podróże do Polski” oraz w opowiadaniu „Ogrody”. Po prawej stronie wejścia do dworu widnieje tablica poświęcona pamięci Jarosława Iwaszkiewicza. Pod koniec stycznia 2009 roku w dworze wybuchł pożar. Dzięki ofiarnej pracy kilkunastu jednostek straży pożarnej udało się ocalić ściany i fundamenty. Obecnie obiekt jest wyremontowany, przywrócono mu dawną świetność. Dwór otacza park o powierzchni 2,3 ha, z 200-letnimi bukami, dębami, lipami i modrzewiami. Na terenie parku, za budynkiem dworu, znajduje się staw. Nie zachował się natomiast niewielki staw zlokalizowany przy wjeździe. Po II Wojnie Światowej wyciętych zostało kilka starych, zabytkowych drzew. Najokazalszym obecnie drzewem w parku, jest rosnący w pobliżu stawu na południe od dworu, pomnikowy

dąb szypułkowy „Jarosław” o 6,0 m obwodzie. W południowej części założenia parkowo - dworskiego zachował się do dziś charakterystyczny pagórek, opisywany przez Iwaszkiewicza jako „mały kurhan”.

Sanktuarium Maryjne w Starych Skoszewach posiada szczególną wartość dla wiernych obrządku rzymskokatolickiego. Pierwszy zapis świadczący o istnieniu kościoła w Skoszewach jeszcze przed rokiem 1399 odnotowany został w „plebanus de Scoszewi”. Pod koniec XIV w. do kościoła skoszewskiego trafia cudowny – łaskami słynący obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem, prawdopodobnie namalowany w Rzymie w drugiej połowie XIV w. na polecenie papieża Grzegorza Wielkiego. Od tego czasu wizerunek Matki Bożej z Dzieciątkiem zaczął przyciągać do Skoszew liczne pielgrzymki wiernych. Około 1420 roku w miejscu starego wybudowano nowy drewniany kościół, który służył wiernym do 1692 roku. Kolejną świątynię z drzewa modrzewiowego zbudowano w roku 1694 z inicjatywy księdza Dalikowskiego. Poświęcenia kościoła w Skoszewach dokonano w roku 1750. W roku 1914, prawdopodobnie w wyniku działań wojennych, pożar strawił drewnianą świątynię. Uratowany z pożaru cudowny obraz został umieszczony w wybudowanej w miejscu spalonego kościoła kaplicy, która w 1934 r. doszczętnie spłonęła wraz ze słynącym łaskami wizerunkiem Matki Boskiej z Dzieciątkiem. W roku 1934 rozpoczęto budowę nowego murowanego neogotyckiego kościoła. W tym samym czasie z fundacji biskupa Wincentego Tymienieckiego namalowano w Rzymie wierną kopię cudownego obrazu. W dniu 8 października 1934 r. została ona poświęcona w pałacu watykańskim przez papieża Piusa XI, a następnie przewieziona w 1936 roku do Starych Skoszew i umieszczona w ukończonym murowanym neogotyckim kościele. W dniu 20 czerwca 1936 r. biskup Kazimierz Tomczak dokonał konsekracji kościoła oraz uroczyste wprowadzono do świątyni nowy obraz, ozdobiony srebrnymi sukniami i połączanymi koronami. Cenne szaty i korony Matce Bożej Skoszewskiej skradziono w roku 1989. W dniu 7 października 2002 r. kościół p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i Świętej Barbary został podniesiony do rangi Sanktuarium Maryjnego.

Przedwojenna architektura poniemieckich osadników stanowi charakterystyczny element krajobrazu kulturowego gminy Nowosolna. Są to budynki mieszkalne i gospodarcze zbudowane z kamienia, lub z kamienia i cegły, kryte dachówką ceramiczną.

Cmentarze stanowią bardzo cenny zasób dziedzictwa kulturowego. Na terenie gminy Nowosolna wśród bogatego dziedzictwa pozostałego po osadnictwie niemieckim zachowały się zabytkowe cmentarze ewangelickie. Część z nich jest dziś już słabo zauważalna w krajobrazie.

Na terenie gminy Nowosolna cmentarze ewangelickie nieczynne występują w następujących miejscowościach:

- Boginia - o powierzchni 0,2 ha, założony na początku XX wieku,
- Bukowiec - o powierzchni 0,09 ha założony na przełomie XIX/XX wieku,
- Stare Skoszewy (Grąbie) - o powierzchni 0,1 ha założony w II połowie XIX wieku, położony wśród pól na niewielkim wzniesieniu na zachód od drogi gminnej,
- cmentarz ewangelicki w Głogowcu, o powierzchni 0,13 ha, założony na przełomie XIX/XX wieku,
- cmentarz ewangelicki w Grabinie, o powierzchni 0,2 ha, założony na początku XX wieku,
- cmentarz ewangelicki w Teolinie, o powierzchni 0,2 ha, założony na początku XX wieku.

Z wymienionych cmentarzy ewangelickich do najlepiej zachowanych należy założony na planie prostokąta - cmentarz ewangelicki z przełomu XIX i XX wieku w Głogowcu. Obecnie jest to widoczne z drogi, położone na lekkim wzniesieniu, częściowo ogrodzone kamiennym murkiem zabytkowe założenie cmentarne, z mogiłami porośniętymi trawą.

- cmentarz wojenny z czasów I Wojny Światowej w Wiączyniu Dolnym, założony w latach 1915–1918, o powierzchni 1,03 ha - pochowani są tu żołnierze armii niemieckiej i rosyjskiej polegli w trakcie najkrwawszej bitwy manewrowej tzw. „operacji łódzkiej”, która rozegrała się w okresie od listopada do grudnia 1914 roku. Są to ofiary walk w okolicach Wiączynia, Olechowa, Janowa, Nowosolnej, Dąbrowy, Bedonia i Feliksina. Wśród spoczywających tu kilku tysięcy żołnierzy znajdują się Polacy siłą wcieleni do zaborczych armii: rosyjskiej bądź niemieckiej. Na terenie cmentarza znajdują się pomniki ufundowane przez rodzinę przemysłowca Scheiblera,

- w czasie II wojny światowej w Lesie Wiączyńskim hitlerowcy zamordowali i pochowali obywateli polskich. Pamięci pomordowanych poświęcony jest obelisk znajdujący się na skraju lasu niedaleko wsi Teolin, uznany jako miejsce pamięci narodowej,
- cmentarz z I wojny światowej w Rosyjcach – zlokalizowany jest w sosnowym zagajniku, z widocznym wałem ziemnym z głazami narzutowymi, który wyznaczał granicę cmentarza. Istnieją przesłanki, że w czasie I wojny światowej w Rosyjcach Niemcy przetrzymywali, przez co najmniej dwa lata jeńców w prymitywnym obozie pod gołym niebem.

Na terenie Gminy znajdują się też dwa zabytkowe cmentarze (niewidoczne na powierzchni) usytuowane są pod i obok kościoła w Skoszewach.

Pierwszy posiada pogańskie urny z V wieku przed Chrystusem, drugi z XVI-XVIII wieku zawarty jest w obrębie murów otaczających kościół.

W odległości 100 metrów na północ od kościoła znajduje się trzeci współczesny cmentarz grzebalny, na którym odnaleźć można m.in. grób powstańca styczniowego.

Należy podkreślić, że cmentarze i miejsca pamięci zlokalizowane na terenie gminy Nowosolna są częściowo oznakowane w związku z tym zainteresowani ich zwiedzaniem nie mają problemu z ich odnalezieniem.

Analiza stanu istniejącego zagospodarowania przestrzennego gminy Nowosolna wykazuje, że struktura osadnicza układów ruralistycznych jest typem układu pasmowego, ukształtowanego w oparciu o system głównych i lokalnych ciągów komunikacyjnych. Układ ten jest szczególnie widoczny w ciągach zabudowy następujących wsi:

- Lipiny,
- Natolin,
- Teolin,
- Nowe Skoszewy,
- Stare Skoszewy (częściowo),
- Kopanka (częściowo),
- Ksawerów (częściowo),
- Głogowiec,
- Wiączyń Dolny.

Skoszewy Stare

Wieś położona nad rzeką Moszczenicą. Pierwsza wzmianka o Skoszewach jako osadzie będącej własnością szlachecką pochodzi z 1386 roku. Uzyskanie praw miejskich nastąpiło w sierpniu 1426 roku a ich utrata przypada na 1702 rok. W krajobrazie wsi dominuje neogotycki kościół. Ślad po wczesnośredniowiecznym grodzie znajduje się nad rzeką Moszczenicą, około 650 m na południe od obecnego kościoła.

Wśród wymienionych historycznych układów ruralistycznych wśród historycznej i współczesnej zabudowy pojawiły się elementy świadczące o więziach mieszkańców z kulturą regionu w postaci ośrodków integracji społeczności lokalnej. Obecnie coraz więcej uwagi poświęca się aspektom społecznym w prowadzeniu procesów rewitalizacji. Tworzenie miejsc służących integracji społeczności lokalnej, mających na celu zwiększenie możliwości obcowania z kulturą regionu jest niezmiernie ważnym elementem służącym wzmacnianiu więzi społecznych i poczucia przynależności do „małej ojczyzny”.

Obszary integracji mieszkańców zlokalizowany przy sklepie w Grabinie

Tworzone centrum Św. Ojca Pio w Kaloncie

Parking oraz zatoka dla autobusów wybudowana w ramach realizacji miejsc związanych z zaspokajaniem potrzeb społecznych i kulturalnych z udziałem środków finansowych z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich

Kalonka miejsca integracji mieszkańców

Kopanka miejsce integracji mieszkańców

Miejsce integracji mieszkańców i kultywowania tradycji lokalnej zrealizowane w obiekcie zabytkowej gorzelni z adaptacją na świetlicę środowiskową we wsi Byszewy realizowaną z udziałem środków z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego w ramach działania Odnowa wsi oraz ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego

Urządzony obszar w obrębie Centrum Kultury i Edukacji w Plichtowie utworzonym z udziałem środków z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego

W historycznych ośrodkach wiejskich zachowała się zabytkowa zabudowa drewniana, która ze względu na nietrwałość budulca z jakiego jest wykonana powinna zostać objęta szczególną opieką. Do najcenniejszych zidentyfikowanych domów drewnianych na terenie gminy zakwalifikowano: domy 35 i 41 w miejscowości Wiączyń Dolny.

Wiączyń Dolny dom nr 41

Wiączyń Dolny - ocieplany dom drewniany, który wyeliminowano z gminnej ewidencji zabytków stan w 2013 r.

Kalonka – przebudowany dom drewniany stan w 2007 r.

Kalonka – przebudowany dom drewniany stan w 2013 r.

Kalonka – przebudowany dom drewniany stan obiektu w 2016 r.

Wśród krajobrazu kulturowego gminy Nowosolna walorem dziedzictwa są liczne **kapliczki przydrożne** występujące m. in. w: Kalonce (przy drodze na Dąbrówkę oraz przy kaplicy p.w. Św. Ojca Pio), Lipinach, Natolinie, Teolinie, Plichtowie, Wiączyniu Dolnym, Dobieszkowie. Niektóre z nich posiadają zabytkowy charakter np. w Natolinie, Kalonce (przy drodze na Dąbrówkę), Teolinie, Plichtowie, Dobieszkowie i Wiączyniu Dolnym, inne są bardziej współczesne, jak w Kalonce (przy kaplicy).

Kalonka – kapliczka stan 2013 r. i obecny stan 2016 r.

Krajobraz kulturowy

Gmina Nowosolna usytuowana jest w obrębie rzeźby polodowcowej Wyżyny Łódzkiej. Jest to najbliższej Łodzi położony obszar o tak zróżnicowanej rzeźbie terenu. W strefie najwyższych wysokości nachylenie zboczy sięga 20%. Najwyższy punkt Gminy znajduje się na wysokości 284 m n.p.m. w miejscowości Dąbrowa, najniższy na wysokości 150 m n.p.m. w miejscowości Stare Skoszewy.

Z punktu widzenia cech krajobrazowo–przyrodniczych, krawędź Wzniesień Łódzkich dzieli gminę Nowosolna na: część północną o dużym zróżnicowaniu konfiguracyjnym i morfologicznym, o bogatej rzeźbie terenu oraz część południową, równinną powierzchnię o rzeźbie uformowanej wielkimi ilościami materiału piaszczystego i żwirowego naniesionego przez wody roztopowe z zanikającego lodowca. Najcenniejsze krajobrazowo są obszary położone w dolinie rzeki Moszczenicy i Miazgi. W dolinach obu rzek koncentrowały się, potwierdzone znaleziskami archeologicznymi, pierwotne osady ludzkie stanowiące o sięgającej co najmniej wczesnego średniowiecza historii kultury osadnictwa na obszarze gminy Nowosolna. Doliny rzek stanowią niezaprzeczalny walor krajobrazowy i przyrodniczy, który uzupełnia bogactwo historyczne tych ziem.

Na terenie całej Gminy obecnie rozwija się budownictwo mieszkaniowe: jednorodzinne, rezydencjonalne i rekreacyjne, ze względu na bliskość Łodzi oraz na malownicze ukształtowanie powierzchni. Około 50% obszaru gminy leży w Parku Krajobrazowym Wzniesień Łódzkich. Maleje na znaczeniu funkcja rolnicza. Na terenie gminy Nowosolna istnieje około 800 gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha.

Budownictwo rezydencjalne w obrębie Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich

Przez teren Gminy wiedzie droga krajowa nr 72 relacji Łódź – Rawa Mazowiecka prowadząca do drogi szybkiego ruchu Warszawa – Katowice. Przebiega też autostrada A-1 północ – południe, w obrębie której we wsi Natolin wybudowano zjazd do ww. drogi nr 72.

Przebieg drogi krajowej nr 72

W okolicy zjazdu z autostrady i drogi krajowej, na terenie wsi Natolin i Teolin, położona jest ponad 100-hektarowa strefa przedsiębiorczości gminy, teren przeznaczony pod działalność gospodarczą, w której jest już zlokalizowanych kilka poważnych przedsięwzięć, a dalsze rozpoczynają inwestycje. Istnienie zjazdu z wybudowanej autostrady znacznie przyczyni się do rozwoju sfer logistycznych i obszarów przedsiębiorczości a tym samym rozwoju gospodarczego gminy.

Zrealizowane ciągi komunikacyjne osłonięte ekranami akustycznymi znacznie zmieniają krajobraz Gminy, degradując przestrzeń i ujemnie wpływając na krajobraz kulturowy.

Zmiany w krajobrazie spowodowane budową autostrady

Degradacja krajobrazu spowodowana budową autostrady

Ewidencja zabytków

W gminnej ewidencji zabytków gminy Nowosolna opracowanej w roku 2012 zamieszczono 22 obiekty i obszary zabytkowe oraz 33 stanowiska archeologiczne. Zamieszczenie zabytków w gminnej ewidencji daje podstawę prawną do ich ochrony we wszystkich procesach inwestycyjnych.

Wykaz obiektów Zamieszczonych w Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Nowosolna

Boginia

- cmentarz ewangelicki.

Bukowiec

- cmentarz ewangelicki.

Byszewy

- zespół dworsko-parkowy,

- dwór Plichtów w zespole dworsko–parkowym, wpisany do rejestru zabytków nr A/370/133 z dnia 27.05.1967 r., przepisany do nowego rejestru zabytków nieruchomych województwa łódzkiego pod numerem: A/270,
- stajnia w zespole dworsko–parkowym,
- gorzelnia w zespole dworsko–parkowym,
- park w zespole dworsko–parkowym.

Stare Skoszewy

- zespół dworsko–parkowy,
- dwór,
- kościół p. w. Najświętszej Marii Panny,
- cmentarz przykościelny,
- ogrodzenie kościoła,
- plebania,
- cmentarz parafialny.

Stare Skoszewy (Głębie)

- cmentarz ewangelicki.

Głogowiec

- cmentarz ewangelicki.

Grabina

- cmentarz ewangelicki.

Teolin

- cmentarz ewangelicki,
- miejsce pamięci.

Wiączyń Dolny

- dom nr 35,
- dom nr 41,
- cmentarz wojenny.

**Wykaz stanowisk archeologicznych
zamieszczonych w Gminnej ewidencji zabytków gminy Nowosolna**

Spośród zabytków archeologicznych do rejestru WKZ wpisano grodzisko średniowieczne w Starych Skoszewach pod nr rejestru A/214 (Grodzisko Wczesnośredniowieczne z przełomu VII/ XVI wieku).

Lp.	Miejscowość	Nr stan. w miejsc.	obszar AZP	Nr stan. na obszarze	Kultura	Chronologia	Uwagi
1.	Skoszewy Nowe	1	64-53	6	- polska	- późne średniowiecze	
2.	Skoszewy Nowe	2	64-53	51	- polska - łużycka	- późne średniowiecze - okres nowożytny	Stanowisko przebadane w trakcie budowy autostrady
3.	Skoszewy Stare	1	64-53	33	- staropolska, - polska	- wczesne średniowiecze - VII – XVI w.	Grodzisko wpisane do rejestru zabytków pod numerem A/214
4.	Skoszewy Stare	2	64-53	31	- staropolska, - polska	- wczesne średniowiecze do nowożytności	
5.	Skoszewy Stare	4	64-53	32	- polska	- wczesne średniowiecze	
6.	Skoszewy Stare (Grąbie	7	64-53	52	polska	- późne średniowiecze/ nowożytność	Stanowisko odkryte w trakcie nadzoru archeologicznego
7.	Głąbie	1	64-53	3	- polska	- późne średniowiecze XV w.	
8.	Głąbie	2	64-53	4	- polska	- wczesne i późne średniowiecze	
9.	Głąbie	3	64-53	5	- polska	- wczesne i późne średniowiecze	
10.	Głąbie	4	64-53	6	- polska	- XIV - XV w.	
11.	Głąbie	5	64-53	7	- polska	- wczesne średniowiecze	
12.	Borchówka	1	65-53	1	- polska	- późne średniowiecze	
13.	Byszewy	1	65-53	2	- polska	- późne średniowiecze	
14.	Grabina	1	65-53	3	- polska	- późne średniowiecze, - nowożytność	
15.	Natolin	1	65-53	14	- polska	- późne średniowiecze - okres nowożytny	Po badaniach weryfikacyjnych przed budową autostrady
16.	Plichtów	1	65-53	11	- polska	- okres nowożytny	Nie potwierdzone w trakcie badań weryfikacyjnych
17.	Plichtów	2	65-53	9	- przeworska, - polska	- kultura przeworska - wczesne średniowiecze - późne średniowiecze - okres nowożytny	Stanowisko w części przebadane w trakcie budowy autostrady

18.	Plichtów	3	65-53	12	- polska	- wczesne średniowiecze - późne średniowiecze - okres nowożytny	Stanowisko nie potwierdzone w trakcie badań weryfikacyjnych
19.	Moskwa	1	65-53	4	- polska	- późne średniowiecze	
20.	Skoszewy Stare	3	65-53	7	- polska	- XIV - XVI w.	
21.	Teolin	2	65-53	13	- polska	- późne średniowiecze - okres nowożytny	Stanowisko po badaniach weryfikacyjnych przed budową autostrady
22.	Natolin	2	66-53	19	- polska	- późne średniowiecze	
23.	Teolin	1	65-53	8	- przeworska	- okres wpływów rzymskich	
24.	Lipiny	1	66-53	18	- polska	- późne średniowiecze	
25.	Wiączyń Górny	1	66-53	3	- KPL - staropolska	- neolit, - późne średniowiecze	
26.	Wiączyń Górny	8	66-53	8	- staropolska	- późne średniowiecze	
27.	Wiączyń Dolny	1	66-53	14	- polska, - łuzicka	- Halsztat D i okres nowożytny (XVII – XX)	
28.	Wiączyń Dolny	1	66-53	5	- polska, - łuzicka	- Halsztat D i C, XVI – XVIII w.	
29.	Wiączyń Dolny	2	66-53	6	- łuzicka	- IV okres epoki brązu	
30.	Głabcie	7	64-53	52	- polska	- XVI – XIX w.	
31.	Wiączyń Nowy	1	65-53	15	--	- epoka kamienia	
32.	Wiączyń Górny	4	66-53	4	-- pucharów lejkowatych	- neolit	Stanowisko archiwalne
33.	Wiączyń Górny	2	66-53	9	-- ceramiki sznurowej	- neolit	Stanowisko archiwalne
34.	Wiączyń Górny	3	66-53	10	-- pucharów lejkowatych	- neolit	Stanowisko archiwalne
35.	Wiączyń Górny Dolny	1	66-53	8	-PKL, ?, KL, polska	Neolit, WEB? (krąg leśny?), okres halsztacki,?, Now. XVI-XIX	Przeprowadzone badania sondażowo - weryfikacyjne

Do najważniejszych stanowisk należą:

- 1) AZP 64-53 stan. 31, Skoszewy Stare stan. 2 – średniowieczna osada podgrodowa, osada znajduje się na dz. ew. nr 103 w Skoszewach Starych;
- 2) AZP 64-53 stan. 33, Skoszewy Stare stan. 1 – grodzisko wczesnośredniowieczne – obiekt wpisany do rejestru zabytków województwa Łódzkiego dnia 28.10.1971 r. i dnia 4 kwietnia 1988 r. pod nr A/214 (zasięg wpisu do rejestru określono w załączniku graficznym - powierzchnia objęta wpisem do rejestru około 3,5 ha; powierzchnia grodziska bez urządzeń towarzyszących około 1,8 ha).

Stare Skoszewy - widok na grodzisko i osadę fot. Wiesław Stępień

Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków w 2009 roku przekazał wstępne wytyczne konserwatorskie dla proponowanej realizacji projektu o roboczym tytule „Rozpoznanie i zagospodarowanie osady i grodziska w Skoszewach Starych na cele turystyczno-administracyjne.”

Wytyczne precyzowały konieczność wykonania:

- zdjęć lotniczych terenu osady i grodziska w różnych warunkach wegetatywnych i pogodowych, by uzyskać materiał do analizy archeologicznej z aktualnym stanem zachowania obiektu,
- badań nieinwazyjnych na osadzie oraz odwiertów geologicznych w celu rozpoznania faktycznego zasięgu osady,
- koncepcji zagospodarowania turystycznego terenu, która powinna uwzględniać wyniki wstępnego rozpoznania archeologicznego oraz nawiązywać do dawnych tradycji.

Stosownie do przedstawionych wytycznych, na terenie grodziska oraz osady podgrodowej, przeprowadzono badania nieinwazyjne w celu rozpoznania faktycznego zasięgu, a także metryki niezwykle złożonej struktury przestrzennej zespołu osadniczego w Starych Skoszewach.

W ramach programu dofinansowanego przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego przy współudziale Instytutu Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego wykonano:

- zdjęcia lotniczych terenu,
- pomiary geodezyjne obu stanowisk archeologicznych oraz plan warstwicowy i numeryczny model terenu,
- badania powierzchniowe terenu majdanu grodziska i osady podgrodowej, w trakcie których:
 - zebrano olbrzymie ilości materiału zabytkowego zalegającego na powierzchni w postaci fragmentów naczyń ceramicznych i kafli oraz 9 zabytków wydzielonych,
 - zarejestrowano ślady silnego zniszczenia podziemnych struktur archeologicznych, szczególnie z północnej części terasy, na obszarze stanowiska 2 (osady), spowodowanego orką, o czym świadczy duża ilość fragmentów ceramiki naczyniowej (7436 fragmentów), jak i zarejestrowane na powierzchni duże ilości polepy, kamieni, spalonego drewna i próchniczego piasku pochodzącego najprawdopodobniej z wypełnisk obiektów archeologicznych,
- wytyczenie 19 poligonów o wymiarach 40 x 40 m do celów prospekcji magnetycznej, w celu uwydatnienia anomalii magnetycznych, które potwierdziły istnienie w przeszłości na tym terenie stref aktywności ludzkiej lub konstrukcji.

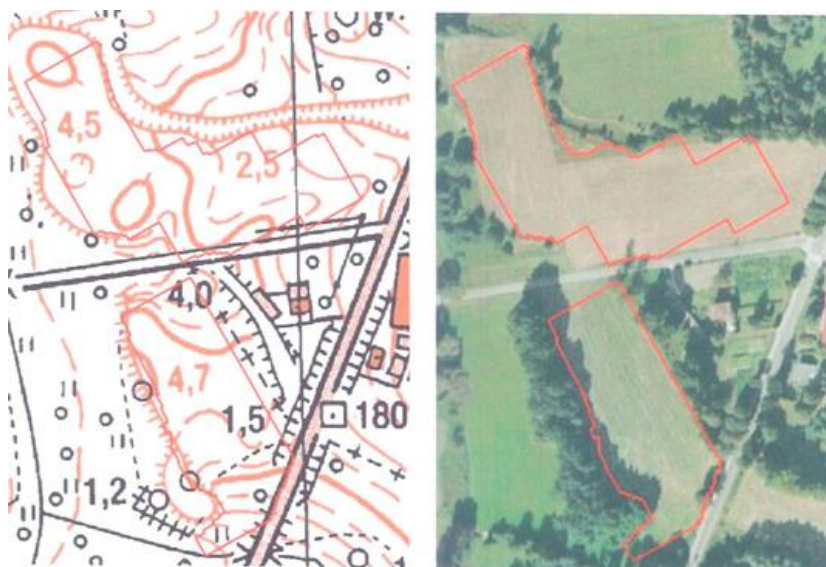
Interpretacja archeologiczna badań geofizycznych na stanowisku w Starych Skoszewach prowadzona przez P. Wronieckiego, M. Jaworskiego, M. Pisza i S. Rzeźnika, pod patronatem Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego spowodowała sprecyzowanie następujących wniosków:

„Teren prospekcji geofizycznej w Starych Skoszewach podzielono na dwa sektory ze względu na przebieg współczesnej drogi. Oba obszary ograniczone były ponadto przez silne stoki wyniesień, na których się znajdowały oraz porastające je drzewa. Na podstawie wcześniejszych badań archeologicznych w północnej części dopatrywano się obecności podgrodzia, a południową utożsamiano z właściwym grodem, gdzie w czasach nowożytnych istniał jeszcze dwór. Oprócz charakterystycznego wyniesienia obu obszarów nad okolicę nie zarejestrowano innych form terenowych, które można by łączyć z uchwyconymi anomaliami magnetycznymi.

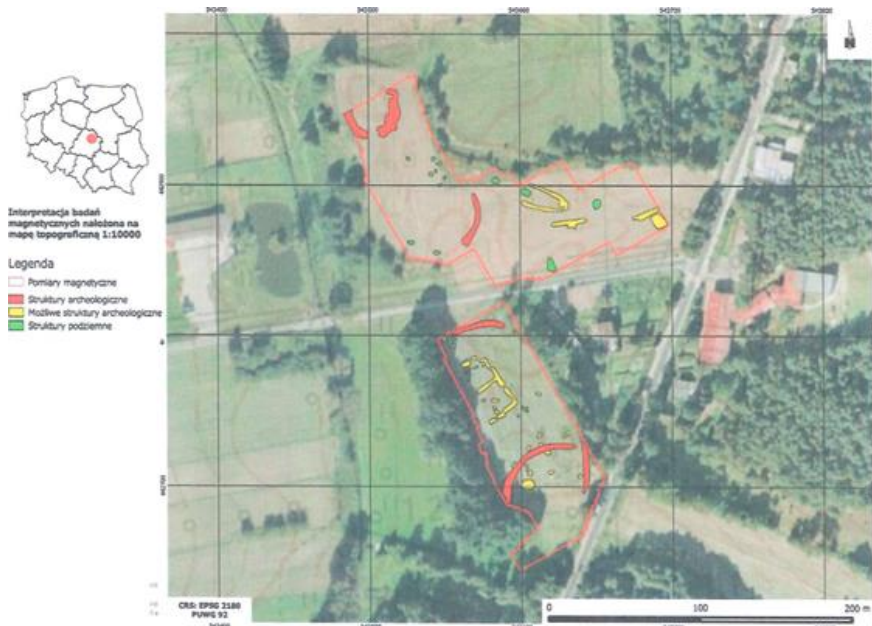
Obszar badań charakteryzuje się stosunkowo gęstym występowaniem materiału magnetycznego, na co wskazuje uchwycenie licznych drobnych punktowych anomalii dipolowych i podwyższeń wartości pola magnetycznego. W południowej części rozkładają się one równomiernie po całym przebadanym obszarze. W północnej natomiast można odnotować ich nieznaczne zagęszczenie w rejonie wschodnim i zachodnim. W obu częściach stanowiska wyróżnić można również strefy podwyższenia wartości pola magnetycznego o liniowym przebiegu. Mają one niską dynamikę, co może świadczyć o antropogenicznym pochodzeniu. Inną grupą anomalii wartych zwrócenia uwagi są strefy występowania punktowych anomalii podwyższenia wartości pola wraz z silnymi dipolowymi, co można traktować jako przesłankę o istnieniu w przeszłości w tych miejscach stref aktywności ludzkiej lub konstrukcji.

W południowej części stanowiska oprócz punktowych anomalii wyróżniono liniowe strefy podwyższenia wartości pola magnetycznego. Mają one półkolisty zarys (w północnej i południowej części) oraz układają się pod kątem prostym i równolegle. Pierwsze można wiązać z reliktami umocnienia grodziska. Drugie można wiązać wstępnie z miejscem istnienia wspomnianego dworu, co może poświadczać występowanie materiału powierzchniowego. Dalsze badania weryfikacyjne powinny rzucić więcej światła na tą kwestię.

W północnej części stanowiska również zarejestrowano liczne liniowe strefy podwyższenia wartości pola magnetycznego. Po zachodniej stronie, w najwyższym punkcie obszaru uchwycono anomalię o półkolistym zarysie, która może świadczyć o istnieniu struktur archeologicznych. Możliwe jest wyróżnienie miejsca, gdzie dynamika anomalii słabnie, lub anomalia nie kontynuuje się, przez co łuk podzielić można na dwie części. Układ anomalii i ich dynamika pozwala przypuszczać, iż może chodzić o małe założenie obronne lub strukturę odcinającą wyraźnie dany obszar. Tezę tą należy zweryfikować dalszym rozpoznaniem terenowym. Po wschodniej stronie, tam gdzie wzgórze łagodnie opada i przechodzi w równy teren zarejestrowano zaburzenia, które przypuszczalnie są śladami naruszeń stratygraficznych lub wznoszenia struktur antropogenicznych, jednakże ich prawdziwe źródło na obecnym etapie wiedzy jest nieznane”.

Lokalizacja badań geofizycznych w Starych Skoszewach na podkładzie topograficznym i ortofoto

Interpretacja archeologiczna wyników badań w Starych Skoszewach –

P. Wroniecki, M. Jaworski, M. Pisz i S. Rzeźnik

Urząd Gminy Nowosolna w roku 2014 przygotował tzw. „fiszę projektową” (priorytety inwestycyjne dla gminy Nowosolna) wnioskując o wybór i wpisanie między innymi projektu pn. „Rewitalizacja Majdanu jako części grodziska średniowiecznego w Starych Skoszewach” do projektu pn. „Strategia Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego” współfinansowanego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego. Projekt inwestycyjny zakładał adaptację na cele kulturalne historycznych obiektów wraz z ich otoczeniem, w tym: wykup działki o nr ew. 103 w miejscowości Stare Skoszewy, przeprowadzenie badań nieinwazyjnych obszaru, określenie form odbudowy i umiejscowienie Centrum Turystyczno-Administracyjnego Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego. Jednakże poczynione przez Władze Gminy Nowosolna starania w zakresie zakupu nieruchomości, na której znajduje się osada podgrodowa od właścicieli gruntu – osób fizycznych nie powiodły się. Skomplikowana sytuacja prawna nieruchomości, jak i wygórowane żądania właścicieli doprowadziły do odstąpienia od koncepcji wykupu działki i jej zagospodarowania na potrzeby administracyjno-turystyczne gminy Nowosolna. Teren jednego z najcenniejszych obiektów zabytkowych na terenie województwa w obrębie Starych Skoszew ma jedynie szansę rozwoju w kierunku turystyki kulturowej.

Dla wyżej zamieszczonych stanowisk archeologicznych należy wyznaczyć strefy ochrony archeologicznej na etapie sporządzania aktów praw miejscowego.

Na terenach stanowisk archeologicznych warunki realizacji robót ziemnych lub dokonywania zmian charakteru dotychczasowej działalności regulują przepisy odrębne z zakresu ochrony zabytków.

W przypadku robót ziemnych, lub dokonywania zmian charakteru dotychczasowej działalności w granicach strefy ochrony archeologicznej nakazuje się przeprowadzenie badań archeologicznych w formie nadzorów; przez badania archeologiczne w formie nadzorów rozumie się obserwację robót ziemnych lub dokonywania zmiany charakteru dotychczasowej działalności, sporządzenie dokumentacji rysunkowej, opisowej i fotograficznej.

Tablica informacyjna o walorach kulturowych grodziska w Starych Skoszewach

Widok na stanowisko nr 1 – Stare Skoszewy

Tablica informacyjna o walorach kulturowych stanowisk archeologicznych w Starych Skoszewach – widok na stanowiska archeologiczne

Widok na stanowisko archeologiczne nr 2 – Stare Skoszewy

Obiekty ruchome z terenu gminy Nowosolna wpisane do rejestru WKZ

Do rejestru zabytków wpisano obiekty ruchome znajdujące się na Cmentarzu Rzymskokatolickim w Starych Skoszewach (nr rej. B/162/1-4):

- Pomnik nagrobny Antoniego Sokolnickiego wraz z ogrodzeniem, ok. 1863 r., wapień, piaskowiec, żelazo, wym. pomnika 65 x 40 cm, wys. ok. 125 cm,
- Pomnik nagrobny rodziny Plichta wraz z ogrodzeniem, ok. 1909 r., wapień, piaskowiec, rzeźba, stal, odlew, sygn. na podstawie: F. Szymański, Łódź, wym. pomnika: ok. 100 x 95 cm, wys. ok. 320 cm,
- Pomnik nagrobny Heleny Januszewskiej i Walerji Bogdańskiej, ok. 1904 r., piaskowiec, wapień, rzeźba, sygn. na podstawie: F. Szymański, Łódź, wym.: ok. 105 x ok. 60 cm, wys. ok. 285 cm,
- Pomnik nagrobny Tekli z Gutowskich Januszewskiej, ok. 1907 r., piaskowiec, rzeźba, wym.: ok. 60 cm x ok. 50 cm, wys. ok. 250 cm.

Nie jest to pełna lista obiektów ruchomych podlegających ochronie. Na terenie gminy Nowosolna znajdują się inne zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków oraz do wojewódzkiej ewidencji zabytków, przy czym

wykazami tychże dysponuje Wojewódzki Konserwator Zabytków w Łodzi. Z uwagi na niebezpieczeństwo kradzieży, nie jest upubliczniana pełna ich lista.

Symbole Gminy Nowosolna

Siedziba Urzędu Gminy Nowosolna

W celu wyposażenia Gminy i jej mieszkańców w trwałe znamiona tożsamości i przynależności do wspólnoty samorządowej i terytorialnej dla podkreślenia więzi historycznych, kulturowych, ekonomicznych i emocjonalnych, łączących mieszkańców z miejscem ich urodzenia, zamieszkania, pracy Uchwałą Nr XII/81/03 Rady Gminy Nowosolna dnia 27.10.2003 roku przyjęto herb, flagę i pieczęć Gminy Nowosolna.

Herb przedstawia w polu błękitnym podkowę na opak srebrną, z krzyżem kawalerskim, złotym w środku. Od prawej i lewej gałęzie z liśćmi złote, od podstawy także rzeka. Podkowa z krzyżem jest godłem herbu Jastrzębiec, którym pieczętowali się m. in. Byszewscy z Byszew.

Flaga urzędowa Gminy Nowosolna w sposób symboliczny informuje o terytorium, mieszkańcach oraz władzach samorządowych Gminy. Z tego powodu należy dołożyć wszelkich starań, aby jej prezentacje były staranne, estetyczne i godne.

1. Flaga Gminy Nowosolna jest zewnętrznym znakiem rozpoznawczym lokalnej wspólnoty terytorialnej. Jest ona - obok herbu Gminy - najważniejszym symbolem lokalnej społeczności.

2. Flagę Gminy podnosi się z okazji uroczystości, świąt państwowych i rocznic gminnych na budynkach lub przed budynkami, stanowiącymi siedzibę samorządowych władz gminnych, jednostek organizacyjnych oraz w miejscach publicznych wskazanych przez władze Gminy.

3. Flagę w dni powszednie podnosi się na budynkach władz gminnych.

4. Flaga współtworzy wystrój symboliczny sali obrad Rady Gminy oraz gabinetów Wójta i Przewodniczącego Rady Gminy.

5. W dniach żałoby ogłoszonej przez władze państwowe lub lokalne należy:

- a) rano podnieść flagę, przewiazaną kirem, na szczyt masztu, a następnie opuścić ją do połowy wysokości masztu,
- b) wieczorem podnieść chorągiew do szczytu masztu, a następnie powoli opuszczać na dół,
- c) jeśli flaga umieszczona jest na maszcie skośnym należy przewiązać ją czarną wstęgą.

6. Na jednym maszcie można podnieść zasadniczo tylko jedną flagę.

7. W przypadku podniesienia kilku różnych flag należy kierować się następującymi zasadami:

- a) kolejność powinna odpowiadać hierarchii - państwowa, wojewódzka, powiatowa, gminna, służbowa, inne (np. szkoły, klubu sportowego, przedsiębiorstwa),
- b) wśród flag zajmujących w hierarchii identyczne miejsce pierwszeństwo przysługuje zawsze fladze gospodarczej.

8. Podniesiona flaga musi mieć czytelne barwy i godło, nie może być brudna, pomięta i postrzępiona. Flagę zużytą należy spalić, co jest jedynym godnym sposobem jej zniszczenia.

REGULAMIN UŻYCIA OKRĄGŁEJ PIECZĘCI HERBOWEJ GMINY NOWOSOLNA I HERBOWEJ PIECZĘCI ADRESOWEJ GMINY NOWOSOLNA

1. Dysponentem okrągłej pieczęci z herbem Gminy Nowosolna (zwanej dalej pieczęcią) są samorządowe władze lokalnej wspólnoty terytorialnej.

2. Okrągła pieczęć herbowa zajmuje szczególne miejsce w systemie pieczęci władz samorządowych Gminy.

3. Odciski okrągłej pieczęci służą do uwierzytelnienia dokumentów wydawanych przez władze samorządowe Gminy.

4. Zgodę na odcisnięcie okrągłej pieczęci wydaje Rada Gminy lub Wójt.

5. Okrągłe pieczęcie odciskane są w tuszu.

6. Pieczęć adresowa wykorzystywana jest w codziennej praktyce kancelaryjnej Urzędu Gminy Nowosolna, w celach informacyjnych i promocyjnych.

7. Pieczęć adresowa odcisnięta na dokumencie opuszczającym kancelarię samorządową, nie jest dostatecznym środkiem uwierzytelnienia dokumentu. Towarzyszyć jej musi odcisk pieczęci imiennej i podpis osoby uprawnionej do podejmowania decyzji.

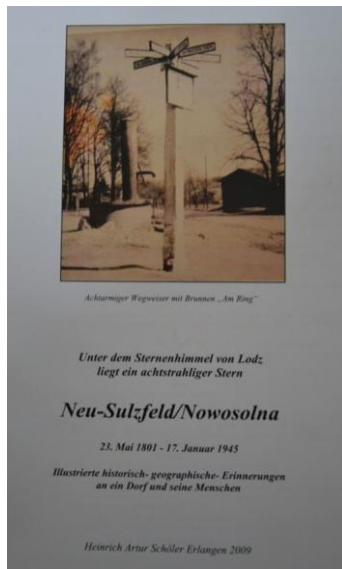
8. Pieczęcie adresowe są odciskane w tuszu.

Dziedzictwo kultury niematerialnej

Oprócz cennych zabytków materialnych gminy Nowosolna na uwagę zasługują również wartości niematerialne, czyli tożsamość regionalna w postaci zespołów ludowych, twórców, rzemiosła czy produktów regionalnych. Utożsamianie mieszkańców z kulturą regionu silnie podnoszą organizowane imprezy kulturowo-folklorystyczne, takie jak: Święto Gminy Nowosolna, Dożynki Gminne, Sobótki, Święto Pieroga, Święto

ziemniaka. Ważny jest również udział Koła Gospodyń Wiejskich w spotkaniach z cyklu „Polskie tradycje kulinarne” i Gminnej Rady Kobiet w spotkaniach kulinarnych. Wiele z imprez na stałe wpisało się w harmonogram cyklicznych imprez o charakterze kulturowym. Corocznie odbywa się Moskiewskie Święto Pieroga. Cyklicznie odbywają się też Sobótki i Święto Gminy Nowosolna połączone z Dniem Matki oraz Dniem Dziecka, Gminny Opłatek Wigilijny, Święto Odzyskania Niepodległości.

Gmina Nowosolna umożliwia mieszkańcom obcowanie z historią m. in. w Gminno Parkowym Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie poprzez udostępnienie wystawy i książki Heinricha Schölera - Niemca, byłego mieszkańca Borchówki pt. „Gedengbuh Neu-Sulzfeld/Nowosolna”. W bogato ilustrowanej książce autor opisał historię miejscowości Neu Sulzfeld (Nowosolna) oraz historię mieszkańców pobliskich osad z okresu od 23 maja 1801 roku do 17 stycznia 1945 roku. Osady te tworzą dzisiaj gminę Nowosolna.

Przybliżenie historii odbywa się również poprzez spotkania ze Związkiem Sybiraków. W GPCKiE w Plichtowie przedstawiono filmową historyczną rekonstrukcję deportacji Polaków na „niehumanitarną ziemię” w 1940 r. Przedstawiono wówczas również żywą historię z tamtych czasów, która przez dziesiątki lat była skrywana przed światem. Na szczególne podkreślenie zasługuje obecność dużej grupy uczniów zarówno ze szkół podstawowych w Lipinach i Starych Skoszewach, jak i gimnazjum w Wiączyńiu Dolnym. Była to dla nich wyjątkowa lekcja historii. Związek Sybiraków jest zapraszany przez GPCKiE w Plichtowie oraz Gimnazjum w Wiączyńiu Dolnym na uroczystości gminne oraz szkolne.

Na obszarze gminy Nowosolna organizowane są liczne imprezy kulturalne, ukierunkowane na zachowanie tożsamości oraz integrację mieszkańców. Oprócz festynów, święta gminy, odbywają się również konkursy dla dzieci, występy zespołów folklorystycznych. Na terenie Nowosolnej działają trzy zespoły śpiewacze – Seniorki z Kalonki, Wiączyńianka i Byszewianie”. Od roku 1918 na terenie gminy prężnie działa orkiestra parafialna ze Starych Skoszew, a także w ostatnich latach powstał Chór męski DYSONANS działający przy parafii Św. Ojca Pio w Kalonce.

Zespół śpiewaczy Seniorki z Kalonki

Zespół śpiewaczy Więczynianka

Zespół Byszewianie

Gminne Zespoły Śpiewacze uczestniczą w różnego rodzaju imprezach o różnym zasięgu, należy podkreślić ich udział w Europejskim Kongresie Gmin Wiejskich.

Udział zespołów w Europejskim Kongresie Gmin Wiejskich

Na uwagę zasługuje również działalność twórców ludowych szerzących dziedzictwo regionalne. Do dnia dzisiejszego organizowane są warsztaty z zakresu rękodzieła (szydełkowanie, haftowanie), papieroplastyki i Quislingu (ang. „nawijać na pióro lub rurkę”), których inicjatorem była Pani Grażyna Kraska (emerytowana nauczycielka, mieszkanka gminy Nowosolna).

Warsztaty ceramiki artystycznej prowadzone są od samego początku istnienia GPCKiE przez panią Annę Zabelską – mieszkankę gminy Nowosolna. Zajęcia te, podobnie jak zajęcia decoupage cieszą się ogromną popularnością zarówno wśród dzieci jak i dorosłych.

Warsztaty wypalania z ceramiki

Malarstwo w gminie upowszechnia p. Teresa Gutowska - malarka amatorka - mieszkanka Borchówki. Prace powstałe podczas zajęć plenerowych zdobią ściany Gminno Parkowego Centrum Kultury i Ekologii w Plichowie. Prezentowane są również w czasie Wystaw Plenerowych, Jarmarku Wojewódzkiego, gminnych imprez plenerowych takich jak: Święto Gminy Nowosolna, czy Dożynki.

Elementem niematerialnej kultury regionu, wartym podkreślenia jest również regionalna sztuka kulinarna. Tradycją stało się organizowanie Moskiewskiego Święta Pieroga, warsztatów pn. Polskie tradycje kulinarne – potrawy wielkanocne i powiatowe wystawy stołów wielkanocnych. Na wielu organizowanych imprezach kulturowo-folklorystycznych goście mogą skosztować „żuru skoszewskiego”, znanego nie tylko w gminie Nowosolna ale również w regionie.

Na terenie gminy działa kilkanaście kół gospodyń wiejskich funkcjonujących na terenie praktycznie wszystkich sołectw (KGW Borchówka, KGW Byszewy, KGW Kopanka, KGW Kalonka, KGW Moskwa, KGW Ksawerów, KGW Lipiny, KGW Skoszewy, KGW Wiaczyń/Malownicza), prowadzących aktywną działalność, która - między innymi – sprzyja zachowaniu miejscowych tradycji i zwyczajów.

Ochotnicza Straż Pożarna, również uczestniczy w kultywowaniu folkloru gminy Nowosolna.

Działalność LGD „STER” w zdecydowanym stopniu wpływa na propagowanie dziedzictwa kulturowego gminy. W ostatnim czasie organizowany jest konkurs „Tradycja i kultura regionu w moim obiektywie” oraz konkurs kulinarny mający na celu wyłonienie potraw lokalnych i regionalnych.

Organizacjami „nowego typu” szerzącymi tożsamość lokalną są stowarzyszenia i fundacje. Popularyzują one sztukę i stare rzemiosło, w oparciu o edukację i kulturę ludową.

Podania i legendy

Głazy narzutowe stanowią tradycyjny element krajobrazu kulturowego gminy Nowosolna i bogactwo kultury niematerialnej. Stały się one źródłem miejscowych – regionalnych podań i legend. Jedna z nich tłumaczy mnogość głazów różnej wielkości na tym terenie niezwykłą zdolnością ziemi do „rodzenia kamieni”. W rzeczywistości to proces wymarzania głazów z gruntu odpowiedzialny jest za coroczne pojawianie się nowych głazów, niewielkich rozmiarów na powierzchni ziemi. W rzeczywistości może to nasuwać pewne skojarzenia dotyczące narodzin.

Kult głazów narzutowych w gminie Nowosolna

Imprezy cykliczne w Gminie Nowosolna związane z kulturą i tradycją, integrujące mieszkańców

Data	Nazwa imprezy	Organizator/współorganizator
Luty	Wystawy malarstwa	GPCKiE w Plichtowie
	Wieczory artystyczne	
Marzec	Plichtowski Targ – wiosenny kiermasz staroci	GPCKiE w Plichtowie
	Turniej tenisa stołowego	Rada Powiatu ZLZS/ Powiat Łódzki Wschodni/ Gmina Nowosolna
Kwiecień	Gminne dni sportu	SGN, GPCKiE w Plichtowie Gimnazjum Wiączyń Dolny, SP Stare Skoszewy, SP Lipiny, LKS Kalonka Kopanka
Maj	Majówka Sportowa w Centrum Sportowo Rekreacyjnym Zbyszko w Wiączyniu Dolnym	Centrum Sportowo Rekreacyjne Zbyszko
	Plichtowski Targ – kiermasz staroci – Piknik ekologiczny	GPCKiE w Plichtowie
Czerwiec	Święto Gminy Nowosolna – Jarmark Średniowieczny	GPCKiE w Plichtowie
	Noc Świętojańska/ Wieczór biesiadny	GPCKiE w Plichtowie, Sołectwo Byszewy
Lipiec	Wakacje GPCKiE i Świetlicach gminnych	GPCKiE w Plichtowie
	Wakacyjna impreza plenerowa dla dzieci	
Sierpień	Wyjazdy Wakacyjne dla dzieci i młodzieży	Urząd Gminy Nowosolna, GPCKiE w Plichtowie
Wrzesień	Tour de Kalonka	Parafia Św. Ojca PIO w Kalonce
	Plichtowski Targ –kiermasz staroci – dzień otwarty GPCKiE w Plicht-	GPCKiE w Plichtowie

	towie	
Październik	Powiatowy Rajd Pieszy po terenie PKWŁ	Rada Powiatowa ZLZS, GPCKiE w Plichtowie, UG Nowosolna
	Dni Seniora	Rady Sołeckie, KGW, Zespoły śpiewacze
Listopad	Gminne Obchody Święta Odzyskania Niepodległości	UG Nowosolna, GPCKiE w Plichtowie, SGN, SP Stare Skoszewy
	Koncert Piosenki Żołnierskiej, Spotkanie z Sybirakami	GPCKiE w Plichtowie, Zespół Byszewianie
Grudzień	Świąteczny Plichtowski Targ	GPCKiE w Plichtowie
	Gminny Oplatek Wigilijny	GPCKiE w Plichtowie, Szkoły Podstawowe

Bilans walorów dziedzictwa kulturowego gminy Nowosolna

W wyniku przeprowadzonej analizy zasobów i walorów dziedzictwa kulturowego gminy Nowosolna można wskazać następujące elementy bilansu - analizy SWOT w zakresie dziedzictwa kulturowego:

Mocne strony

- bardzo atrakcyjny krajobraz kulturowy - Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich, Las Wiączyński, Strefa Krawędziowa Wzniesień Łódzkich,
- położenie gminy w obszarze metropolitarnym Aglomeracji Łódzkiej,
- potencjał do rozwoju turystyki kulturowej,
- dogodne położenie w pobliżu ważnych tras komunikacyjnych,
- charakter gminy podmiejskiej – rozwój budownictwa jednorodzinnego i funkcji pomocniczych dla ośrodka centralnego,
- zabytki wysokiej rangi uznane za reprezentatywne – grodzisko wczesnośredniowieczne w Starych Skoszewach (objęte wpisem do rejestru zabytków) i zespół dworsko – parkowy w Byszewach (dwór objęty wpisem do rejestru zabytków),
- zabytek wysokiej rangi – kościół w Starych Skoszewach,
- występowanie charakterystycznej zabudowy pozostałej po niemieckich osadnikach,
- duża liczba zabytkowych cmentarzy ewangelickich i wojennych na terenie gminy,
- wprowadzenie oznakowania zabytkowych cmentarzy i miejsc pamięci,
- znakowanie atrakcji dziedzictwa kulturowego,
- tworzone dostępne zintegrowane informacje o obszarach i obiektach zabytkowych gminy,
- występowanie wielu kapliczek,
- bogata historia obszaru, wysoka kultura niematerialna - przekazywanie legendy,
- bogata gama imprez o charakterze kulturowym (organizacja imprez służących kultywowaniu lokalnych tradycji),
- występowanie szlaków kulturowych,
- bogate tradycje związane z osadnictwem niemieckim - zachowane ślady wielokulturowości gminy,
- tradycje kulinarne,
- działalność GPCKiE w Plichtowie oraz świetlic środowiskowych.

Słabe strony

- brak centrum – lokalizacja Siedziby Urzędu Gminy poza granicami gminy Nowosolna,

- niszczenie – przebudowywanie zabytków architektury po osadnictwie niemieckim,
- brak użytkowania niektórych obiektów zabytkowych,
- brak rewaloryzacji cmentarzy ewangelickich i wojennych,
- brak oferty edukacji regionalnej.

Szanse

- współpraca w ramach ZIT,
- utworzenie parku kulturowego Śladami Iwaszkiewicza w Dolinie Moszczenicy,
- wpisanie kościoła w Starych Skoszewach do rejestru zabytków,
- rozwój turystyki kulturowej i pielgrzymkowej w oparciu o cenny obiekt sakralny Sanktuarium w Starych Skoszewach z uwzględnieniem lokalnych kapliczek,
- zachowanie obiektów po osadnikach niemieckich,
- rozwijanie współpracy z gminami sąsiednimi w ramach LGD,
- koła gospodyń, Ochotnicza Straż Pożarna i stowarzyszenia,
- prężnie działające parafie,
- rosnące zapotrzebowanie na rozwój turystyki, w szczególności weekendowej wśród mieszkańców Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego – utworzenie kręgu przyrodniczo kulturowego aglomeracji łódzkiej,
- rozwój funkcji sportowo-rekreacyjno-wypoczynkowych gminy,
- rozwój funkcji uzupełniających dla ośrodka centralnego (w szczególności funkcji sypialnej, rekreacyjno-wypoczynkowej i sportowej),
- pozyskanie funduszy na rozwój lokalnej kultury i małej przedsiębiorczości i produktów lokalnych, agroturystyki,
- istniejące Centrum Kultury i Edukacji w Plichtowie, Świetlice Środowiskowe w Byszewach, Kalonce Lipinach i Starych Skoszewach oraz miejsca integracji mieszkańców (centrum wsi),
- podniesienie atrakcyjności obszaru poprzez kreowanie produktów i imprez o charakterze kulturowym,
- edukacja regionalna mieszkańców,
- wykorzystanie możliwości finansowania ochrony zabytków z różnych źródeł - środków unijnych, z budżetu państwa i samorządu województwa,
- wykorzystanie obiektów zabytkowych na cele komercyjne,
- wypracowanie form współpracy jednostek działających na rzecz ochrony zabytków - organów rządowych, samorządowych i organizacji społecznych,
- kształtowanie Kręgu Przyrodniczo-Kulturowego Aglomeracji Łódzkiej,
- kultywowanie lokalnych tradycji niematerialnych,
- dobra promocja obszaru.

Zagrożenia

- presja bliskiego dużego miasta, dezorganizacji więzi lokalnych - nie utożsamianie się części mieszkańców z obszarem (sypialnia),
- presja urbanistyczna na tereny cenne krajobrazowo,
- presja właścicieli cmentarzy zabytkowych, obiektów zabytkowych do zmiany ich charakteru,
- brak świadomości walorów i zainteresowania dla utrzymania zabudowy tradycyjnej,

- autostrada A1, projektowana: obwodnica Brzezin, kolej dużych prędkości - duże natężenie ruchu degradujące zabytki,
- utrudnienia w pozyskiwaniu środków na ochronę i zachowanie zabytków,
- niewystarczające środki finansowe w stosunku do potrzeb na ochronę i rewaloryzację obiektów i obszarów zabytkowych.

Obszar gminy Nowosolna w zakresie walorów i zasobów dziedzictwa kulturowego i tożsamości regionalnej posiada bardzo duży potencjał. Ma to związek z wysokimi walorami krajobrazu kulturowego, bogatą historią, istnieniem cennych obiektów i obszarów. Istnienie drogi pielgrzymkowej powodującej możliwość rozwoju turystyki pielgrzymkowej. Związek obszaru z postacią Jarosława Iwaszkiewicza stanowi potencjał rozwoju tego terenu i stwarza możliwość pretendowania do miana parku kulturowego.

Z uwagi na występowanie cmentarzy wojennych, teren ten pretenduje do rozwoju turystyki historycznej poprzez przeprowadzanie rekonstrukcji bitew.

Wśród słabych stron gminy zwraca uwagę przebudowywanie obiektów zabytkowych związanych z obecnością osadników niemieckich stanowiących ważny element w krajobrazie kulturowym gminy. Jeśli nie zostaną podjęte działania w celu ratowania tych obiektów nieodwracalnie znikną one z krajobrazu.

Największym zagrożeniem dziedzictwa kulturowego gminy jest olbrzymia presja urbanistyczna na cenne krajobrazowo tereny gminy Nowosolna, szczególnie położone w obrębie Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich.

Presja urbanistyczna na tereny cenne krajobrazowo

Założenia programu opieki nad zabytkami dla gminy Nowosolna

W wyniku przeprowadzonej analizy należy stwierdzić, że Gmina Nowosolna posiada bogate walory dziedzictwa kulturowego o znaczącej randze, które należy chronić i jednocześnie odpowiednio wykorzystywać i udostępniać społeczeństwu. Biorąc pod uwagę wymogi płynące z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 roku i uwzględniając zbilansowane zasoby i wartości należy stwierdzić, iż Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Nowosolna musi uwzględniać:

- **ochronę walorów i wartości materialnych i niematerialnych przy jednoczesnym ich wykorzystaniu jako czynnik rozwoju obszaru gminy Nowosolna**

W tym celu należy prowadzić działania zmierzające do:

- zachowania krajobrazu kulturowego,
- wykorzystania przestrzeni historycznych do tworzenia przyjaznych centrów publicznych stanowiących serce miejscowości,

- rewaloryzacji cennego zespołu sakralnego, zespołów dworsko-parkowych oraz zabytkowych założeń cmentarnych,
- adaptacji obiektów i obszarów zabytkowych na cele edukacyjne, kulturalne i społeczne,
- tworzenia nowych atrakcji w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego gminy,
- wzrostu identyfikacji mieszkańców z kulturą regionu i uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych,
- poprawy społecznej akceptacji co do konieczności ochrony zabytków.

– promocję zasobów i walorów dziedzictwa kulturowego gminy Nowosolna

W tym celu należy podjąć działania upowszechniania wyjątkowego dziedzictwa kulturowego gminy poprzez:

- edukację regionalną mieszkańców,
- wydawnictwa i programy edukacyjne,
- digitalizację walorów i zasobów dziedzictwa kulturowego.

Najważniejsze aspekty ochrony wartości kulturowych gminy Nowosolna

Gmina Nowosolna dysponuje cennym dziedzictwem kulturowym w tym nieprzeciętnymi walorami krajo-
brazowymi co predysponuje do aktywizacji mieszkańców w sferze zachowania zabytków. Realizacja takiego
zamierzenia wymaga podejmowania przez samorząd gminy Nowosolna działań w następujących zakresach
strategicznych:

Zachowanie tożsamości regionalnej

- kształtowanie lokalnej dumy,
- kreowanie lokalnych produktów regionalnych,
- integracja kulturalna mieszkańców,
- edukacja mieszkańców o bogactwie lokalnego dziedzictwa.

Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gospodarczego gminy

- ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego,
- podniesienie rangi najbardziej wartościowych zabytków,
- rewitalizacja i rewaloryzacja obszarów,
- kształtowanie wizerunku gminy jako obszaru o unikatowym dziedzictwie kulturowym,
- wspierania posiadaczy obiektów zabytkowych w działaniach mających na celu poprawę stanu obiektów i ich wykorzystania na cele kulturalne, edukacyjne i społeczne,
- kreowanie produktów turystyki kulturowej.

Wszelkie przewidywane działania w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego należy rozpatrywać w na-
stępujących ujęciach:

Studia badawcze - wspieranie przeprowadzania prac studialnych w celu poprawy stanu obiektów i obsza-
rów zabytkowych,

Digitalizacja zasobów i walorów - cyfrowe upowszechnienie dziedzictwa kulturowego gminy,

Ochrona i zachowanie obiektów i obszarów zabytkowych – przygotowanie dokumentacji i przeprowa-
dzenie prac w zakresie rewaloryzacji ogrodzenia kościoła w Starych Skoszewach, prowadzenie prac w zakresie
rewaloryzacji założeń cmentarzy, przeprowadzenie prac w obiektach zabytkowych z adaptacją na cele nie
szkodzące obiektom zabytkowym,

Edukacja – regionalna mieszkańców poprzez organizację rekonstrukcji wydarzeń historycznych, imprez
kulturowych, upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie regionu w lokalnych mediach, cykliczne artykuły, orga-
nizowanie wystaw, programy edukacji regionalnej w szkołach,

Aktywizacja - pobudzanie aktywności mieszkańców w działaniach na rzecz ochrony dziedzictwa poprzez organizację konkursu na najciekawsze zdjęcie krajobrazu kulturowego gminy, najlepiej zachowany obiekt lub obszar zabytkowy, włączenie organizacji społecznych i Lokalnych Grup Działania do wspólnych starań prowadzących do polepszenia stanu dziedzictwa kulturowego,

Kreowanie rozwoju turystyki kulturowej - wykorzystanie walorów dziedzictwa sakralnego i historycznego, dziejowego dla rozwoju produktów turystycznych,

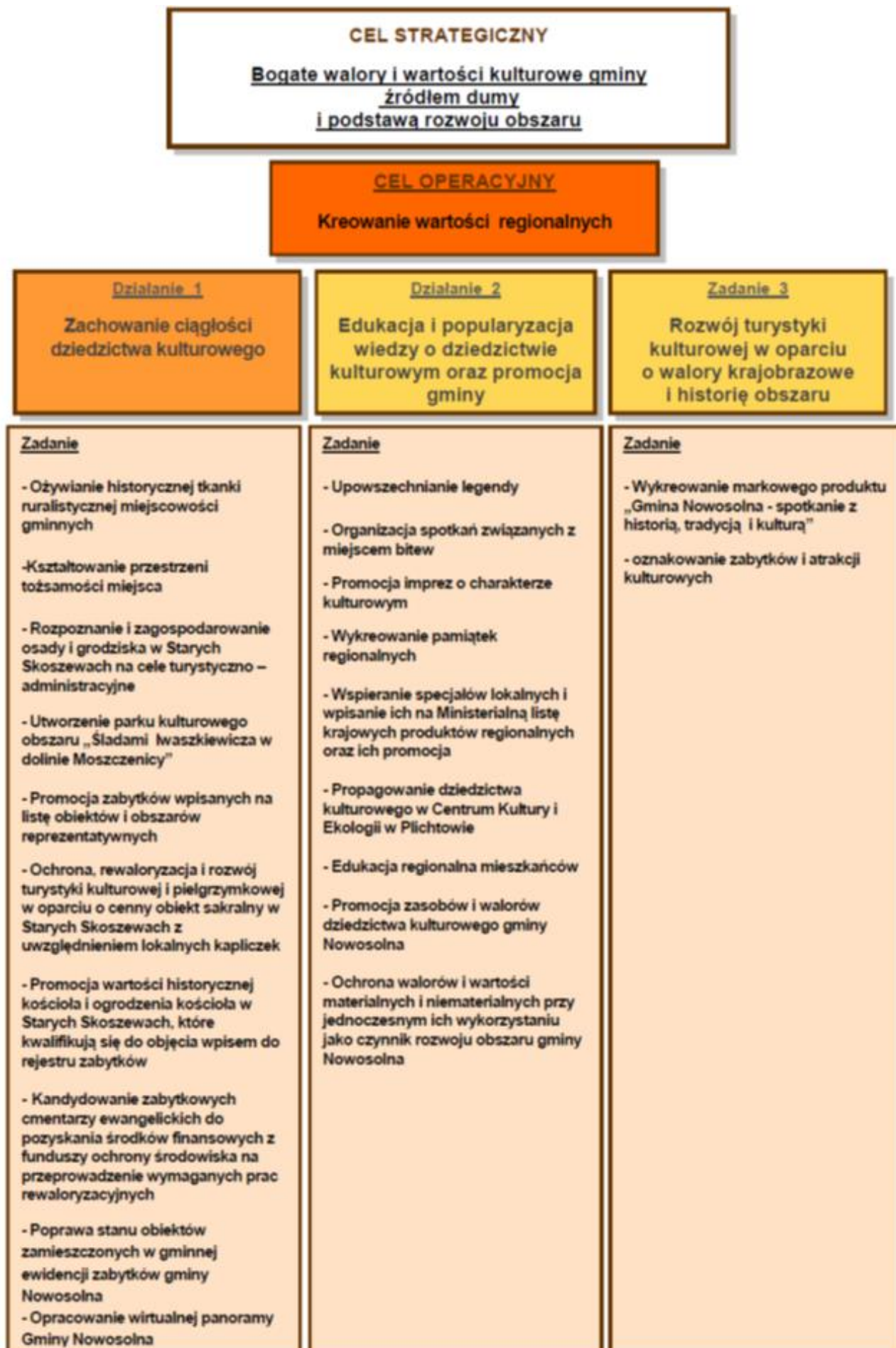
Digitalizacja zasobów i walorów kulturowych - cyfrowe upowszechnienie dziedzictwa kulturowego gminy,

Promocja - wzrost aktywności w zakresie promocji i popularyzacji walorów kulturowych, wydanie folderów z informacją o zabytkach regionu, upowszechnianie regionalnych produktów, kreowanie pamiątek z wizerunkiem gminy,

Współpraca z samorządem województwa, Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i gminami sąsiednimi w zakresie ochrony i zachowania obiektów i obszarów zabytkowych oraz tożsamości regionalnej.

CELE, KIERUNKI I DZIAŁANIA

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Nowosolna na lata 2017-2020 utrzymuje cele, działania i zadania przyjęte w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Nowosolna na lata 2013-2016 przy priorytetyzacji działań i zadań w kierunku prowadzenia zintegrowanych inwestycji związanych ze złożonymi procesami rewitalizacyjnymi mającymi na celu poprawę jakości historycznej przestrzeni publicznej, mającej na celu integrację społeczności lokalnej.

Cel strategiczny: Bogate walory i wartości kulturowe gminy źródłem dumy i podstawa rozwoju obszaru**Cel operacyjny****Kreowanie wartości regionalnych**

Zasoby dziedzictwa kulturowego w dobie gospodarki rynkowej posiadają nie tylko wartość historyczną, ale także wymierną wartość ekonomiczną, decydującą o potencjale gospodarczym. Tak więc świadome zarządzanie tymi zasobami i ich skuteczne wykorzystanie w połączeniu z promocją może przyczynić się do rozwoju gminy.

Dziedzictwo kulturowe materialne i niematerialne w dużej mierze kształtuje świadomość oraz współczesną kulturę. Dlatego też należy je zachować, chronić i pielęgnować ze szczególnym uwzględnieniem elementów decydujących o tożsamości i specyfice lokalnego dziedzictwa.

Działanie 1**Zachowanie ciągłości dziedzictwa kulturowego**

W celu zachowania cennego dziedzictwa kulturowego gminy Nowosolna powinny zostać stworzone odpowiednie warunki i procedury postępowania wspierające rewitalizację, rewaloryzację i remonty obszarów i obiektów zabytkowych. Należy podjąć wszelkie działania w celu pozyskania funduszy ze środków zewnętrznych.

Zadania:**Zadanie 1****Ożywianie historycznej tkanki ruralistycznej miejscowości gminnych**

Należy kontynuować działania w celu ożywiania układów przestrzennych ośrodków ruralistycznych gminy Nowosolna z uwzględnieniem elementów społecznych procesu. Nowopowstałe przestrzenie publiczne powinny być udostępniane lokalnej społeczności i wykorzystywane na funkcje kulturalne, turystyczne i społeczne. Na przestrzeni ostatnich lat w większości sołectw utworzono tereny integrujące społeczność lokalną, tzw. serca wsi pełniące funkcje społeczne, rekreacyjne i kulturalne. W kilku miejscowościach m. in. Boginii, Borchówce i Plichtowie stworzono nowe place służące zacieśnianiu więzi społecznych w innych takich jak: m. In. Byszewy, Kalonka, Kopanka, Ksawerów, Moskwa, Nowe Skoszewy, Natolin, Lipiny, Teolin i Wiączyń Dolny doposażono funkcjonujące już tereny publiczne: Działania polegające na tworzeniu nowych oraz rozwijaniu istniejących przestrzeni publicznych stanowią kontynuację podejmowanych w latach poprzednich zadań polegających na ożywieniu ośrodków wiejskich - miejsc, w których zarówno mieszkańcy gminy, jak i turyści mogą spędzać wolny czas na świeżym powietrzu, spotkać się i odpocząć podczas zwiedzania malowniczych terenów gminy Nowosolna i okolic.

Tworzenie miejsc i przestrzeni integrującej społeczność lokalną pomiędzy Kalonką i Kopanką

Tworzenie miejsc i przestrzeni integrującej społeczność lokalną w Plichtowie

Możliwości pozyskania źródeł finansowych na realizację:

· **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020**

- Działanie 7. Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich

· Poddziałanie 7.4: Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury, i powiązanej infrastruktury

- Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej

· Poddziałanie 7.4: Wsparcie badań i inwestycji związanych z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej

- Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego

· Fundusz Sołecki

· Programu osi 4 „Leader”, Działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”

· **Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020**

Oś VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu

Działanie VI.1. Dziedzictwo kulturowe i infrastruktura kultury

- **Poddziałanie VI.1.2** Dziedzictwo kulturowe i infrastruktura kultury

Działanie VI.2. Rozwój gospodarki turystycznej

Działanie VI.3. Rewitalizacja i rozwój potencjału społeczno-gospodarczego

- **Poddziałanie VI.3.2** Rewitalizacja i rozwój potencjału społeczno-gospodarczego

Zadanie 2

Kształtowanie przestrzeni tożsamości miejsca

Cennym dziedzictwem kultury niematerialnej omawianego obszaru są miejsca związane z tożsamością obszaru, bogactwem fauny i flory kompleksów leśnych, które kreują przestrzeń przyjazną mieszkańcom i przyjezdnym mówiącą o tożsamości miejsca.

*Miejsca kształtujące klimat związany z lokalną tradycją, fauną i florą –
Centrum Sportowo - Rekreacyjne w Więczyńiu Dolnym*

Możliwości pozyskania źródeł finansowych na realizację:

·Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020

Oś VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu

Działanie VI.1. Dziedzictwo kulturowe i infrastruktura kultury

- **Poddziałanie VI.1.2** Dziedzictwo kulturowe i infrastruktura kultury

Działanie VI.2. Rozwój gospodarki turystycznej

Działanie VI.3. Rewitalizacja i rozwój potencjału społeczno-gospodarczego

- **Poddziałanie VI.3.2** Rewitalizacja i rozwój potencjału społeczno-gospodarczego

·Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

- Działanie 7. Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich

·Poddziałanie 7.4: Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury, i powiązanej infrastruktury

·Poddziałanie 7.4: Wsparcie badań i inwestycji związanych z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej

Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej

Zgodnie z Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich mieszkańcy terenów wsi w przeciwieństwie do mieszkających w miastach, mają gorszy dostęp do usług kultury z uwagi, iż infrastruktura kultury na obszarach założeń ruralistycznych jest niedoinwestowana.

Wsparcie obejmuje:

- budowę, modernizację lub wyposażanie budynków pełniących funkcje kulturalne, w tym świetlic i domów kultury,
- ukształtowanie przestrzeni publicznej zgodnie z wymaganiami ładu przestrzennego.

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty budowy przebudowy lub modernizacji obiektów budowlanych,
- koszty związane z kształtowaniem przestrzeni,
- koszty zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji operacji,
- koszty ogólne, bezpośrednio związane z przygotowaniem i realizacją operacji.

Beneficjenci:

- gmina, instytucja kultury, dla której organizatorem jest j.s.t. - w przypadku budowy, przebudowy, modernizacji lub wyposażenia obiektów pełniących funkcje kulturalne,
- gmina - w przypadku kształtowania przestrzeni publicznej.

Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego

W obrębie obszarów wiejskich występują układy ruralistyczne, zespoły pałacowo-parkowo - folwarczne, obszary i obiekty zabytkowe, ulegające degradacji. Realizacja inwestycji z zakresu ochrony zabytków i budownictwa tradycyjnego ma przyczynić się do zachowania dziedzictwa kulturowego na obszarach wiejskich.

W ramach poddziałania mogą być wspierane następujące typy inwestycji:

- odnawianie lub poprawa stanu zabytkowych obiektów budowlanych, służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego,
- zakup obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa z przeznaczeniem na cele publiczne.

Beneficjentami mogą być:

- gminy,
- instytucje kultury, których organizatorem jest JST.

Poddziałania:

„Badania i inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej”

„Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury oraz powiązanej infrastruktury”.

LEADER

Możliwe jest uzyskanie dotacji na dofinansowanie działań związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego i kultywowaniem dziedzictwa w ramach działania LEADER utworzonego w celu zwiększenia rozwoju lokalnego, kierowanego przez rodzimą społeczność. Dotowany może być m.in. rozwój działalności pozarolniczej, produktów lokalnych; rodzimego dziedzictwa; turystyki kulturowej i rekreacyjnej ogólnodostępnej i niekomercyjnej.

Zadanie 3**Rozpoznanie i zagospodarowanie osady i grodziska w Starych Skoszewach na cele turystyczno-administracyjne**

Wczesnośredniowieczne grodzisko w Starych Skoszewach jest jednym z najstarszych w Polsce Środkowej, należy do najbardziej znanych zabytków archeologicznych w województwie łódzkim – zostało wpisane do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków decyzją z dnia 28.10.1971 i decyzją z dnia 04.04.1988 roku (Nr A/214).

Zarówno władze lokalne, jak i środowisko badawcze, w tym: Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi, Stowarzyszenie Naukowe Archeologów Polskich Oddział w Łodzi – pracujące przy współudziale Instytutu Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego i Katedry Geomorfologii i Geografii Uniwersytetu Łódzkiego, mając na względzie wartość historyczną i kulturową tego miejsca czynią starania służące ochronie grodziska średnio-wiecznego wraz z osadą podgrodową.

Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków przekazał wytyczne konserwatorskie do procesów planowanych na tym terenie.

W sporządzonych wytycznych wskazano wykonać:

- zdjęcia lotnicze terenu osady i grodziska w różnych warunkach pogodowych i wegetacyjnych tak, aby uzyskać jak najlepsze zdjęcia do analizy archeologicznej z aktualnym stanem zachowania obiektu,

- na osadzie badania nieinwazyjne oraz odwierty metodami geologicznymi w celu rozpoznania faktycznego zasięgu osady,
- koncepcję zagospodarowania terenu, która powinna uwzględniać wyniki wstępnego rozpoznania archeologicznego oraz nawiązywać do dawnego budownictwa tych terenów.

Stosownie do powyższych wytycznych, na terenie grodziska oraz osady podgrodowej (w ramach programu dofinansowanego przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego - Instytut Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego) zostały wykonane badania nieinwazyjne w celu rozpoznania faktycznego zasięgu, a także metryki niezwykle złożonej struktury przestrzennej zespołu osadniczego w Starych Skoszewach.

Dla obszaru stanowisk archeologicznych wykonano serię zdjęć lotniczych terenu oraz przeprowadzono pomiary geodezyjne obu stanowisk archeologicznych wraz ze sporządzeniem planu warstwicowego i numerycznego model terenu.

W ostatnim czasie przeprowadzono dwa badania powierzchniowe terenu majdanu grodziska i osady podgrodowej. W trakcie prowadzonych prac zebrano olbrzymie ilości materiału zabytkowego zalegającego na powierzchni (fragmentów naczyń ceramicznych i kafli oraz 9 zabytków wydzielonych). W trakcie prowadzonych badań powierzchniowych zarejestrowano także ślady silnego zniszczenia podziemnych struktur archeologicznych, szczególnie wyraźne z północnej części terasy, na obszarze stanowiska 2 (osady), spowodowanego orką. Świadczy o tym zarówno bardzo duża ilość fragmentów ceramiki naczyniowej (7436 fragmentów), jak i zarejestrowane na powierzchni duże ilości polepy, kamieni, spalonego drewna i próchniczego piasku pochodzącego najprawdopodobniej z wypełnisz obiektów archeologicznych. W ramach prowadzonych prac wytyczono 19 poligonów o wymiarach 40 x 40 m do celów prospekcji magnetycznej, w celu uwydatnienia anomalii magnetycznych, które potwierdziły istnienie w przeszłości na tym terenie stref aktywności ludzkiej lub konstrukcji.

Urząd Gminy Nowosolna uczestniczy w projektach pn. „Strategia Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego” współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna. Projekt inwestycyjny zakładał adaptację na cele kulturalne historycznych obiektów wraz z ich otoczeniem, w tym: wykup działki o nr ew. 103 w miejscowości Stare Skoszewy, przeprowadzenie badań nieinwazyjnych obszaru. Poczynione starania Władz Gminy Nowosolna w celu zakupu nieruchomości, na której znajdowała się osada podgrodowa od właścicieli gruntu – osób fizycznych nie powiodły się. Skomplikowana sytuacja prawna nieruchomości, jak i wygórowane żądania właścicieli doprowadziły do odstąpienia od koncepcji wykupu działki i jej zagospodarowania na potrzeby administracyjno-turystyczne gminy Nowosolna.

Przy najbliższej zmianie planu miejscowego dla działek 101, 102 i 103 należy dla obszaru wpisanego do rejestru (dz. ew. nr 101 i 102) zaplanować funkcję rekreacyjno - turystyczną lub zieleni nieużytkowej, gdyż funkcjonujące tam w chwili obecnej ustalenia dla dz. 101 - z funkcją rolną i dla dz. 102 z funkcją mieszkaniową powodują niszczenie jednego z najcenniejszych obiektów zabytkowych na terenie województwa, w związku z powyższym należy je koniecznie zmienić.

Dla dz. ew. nr 103 WKZ zgodnie dopuszcza funkcję turystyczną lub zieleni użytkowej oraz konieczność uzgodnienia z WKZ projektu zagospodarowania przestrzeni. Docelowo w świetle najnowszych badań część działki, na której znajduje się grodzisko stożkowate, planuje się wpis do rejestru zabytków archeologicznych woj. łódzkiego.

Grodzisko w Starych Skoszewach do zagospodarowania cele turystyczno-kulturowe

Grodzisko w Starych Skoszewach do zagospodarowania cele turystyczno–kulturowe

Możliwości pozyskania źródeł finansowych na realizację:

· **Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020**

Oś VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu

Działanie VI.1. Dziedzictwo kulturowe i infrastruktura kultury

- **Poddziałanie VI.1.2** Dziedzictwo kulturowe i infrastruktura kultury

Działanie VI.2. Rozwój gospodarki turystycznej

Działanie VI.3. Rewitalizacja i rozwój potencjału społeczno-gospodarczego

- **Poddziałanie VI.3.2** Rewitalizacja i rozwój potencjału społeczno-gospodarczego

· Program MKiDN „Dziedzictwo Kulturowe”

Działanie 5. Ochrona zabytków archeologicznych

· **Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego**

Dofinansowanie wkładu własnego

· **Narodowy Instytut Dziedzictwa**

Konkurs Zabytek zadbane

· **Narodowe Centrum Nauki**

Finansowanie i upowszechnianie badań

· Program Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Program Dziedzictwo kulturowe

· Priorytet 2 Wspieranie działań muzealnych

· Programy Wspólnotowe

Program Kreatywna Europa 2014-2020

Program Europa dla obywateli

Zadanie 4

Utworzenie parku kulturowego obszaru „Śladami Iwaskiewicza w dolinie Moszczenicy”

Obszar założenia dworsko – parkowego w Byszewach proponuje się do uznania za park kulturowy na mocy podjęcia uchwały Rady Gminy Nowosolna. Zatem decyzję o utworzeniu parku podejmuje Rada Gminy. Wprowadzenie tej formy ochrony zabytków podnosi prestiż obszaru i powoduje większe możliwości pozyskania środków finansowych, ponieważ przyznawana punktacja przy ocenie wniosków jest zwiększana dla parków kulturowych. Gmina Nowosolna tworząc park kulturowy „Śladami Iwaskiewicza w dolinie Moszczenicy”

zyskuje mocną kartę przetargową w ubieganiu się o fundusze na przeprowadzenie kompleksowej rewitalizacji obszaru objętego granicami parku.

Dotychczas w województwie łódzki utworzono cztery parki kultu. Są to: Miasto Tkaczy w Zgierzu, Wzgórze Zamkowe w Sieradzu parku kulturowy kutnowskiego parku kulturowego zawiązanego z poetą Zalewskim w Leszczynku, Ulicy Piotrkowskiej w Łodzi. W trzech parkach przeprowadzono prace rewitalizacyjne. Są nimi parki kulturowe w Zgierzu, Sieradzu i Łodzi. Gmina Kutno kandyduje do pozyskania środków zewnętrznych pochodzących z Unii Europejskiej na przeprowadzenie rewitalizacji w parku kulturowym w Leszczynku.

Obszar proponowanego parku kulturowego „Śladami Iwazkiewicza w dolinie Moszczenicy”

Możliwości pozyskania źródeł finansowych na realizację:

·Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

-Działanie 7. Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich

·Poddziałanie 7.4: Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury i powiązanej infrastruktury

·Poddziałanie 7.4: Wsparcie badań i inwestycji związanych z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej

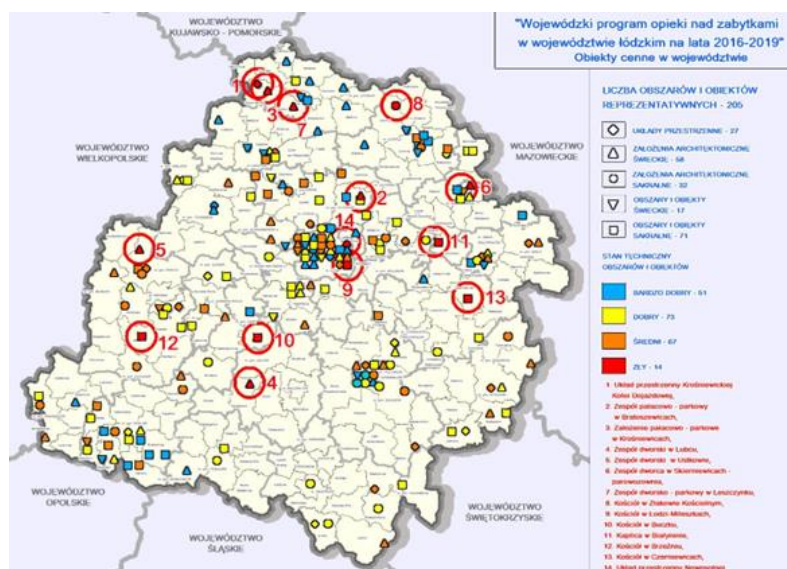
Zadanie 5

Promocja zabytków wpisanych na listę obiektów i obszarów reprezentatywnych

Na etapie sporządzania wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami dla województwa łódzkiego wytypowano obiekty uznane za reprezentatywne. Zespół dworsko parkowy (dwór i park) w Byszewach i Grodzisko w Skoszewach Starych zostały zamieszczone na liście obszarów i obiektów reprezentatywnych. Obiekty i obszary zamieszczone na liście obiektów reprezentatywnych są brane pod uwagę przy ocenianiu wniosków złożonych do Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi przy ubieganiu się o środki przyznawane na rewaloryzację zabytków. Działania promocyjne powinny przede wszystkim lokować zespół dworsko parkowy w Byszewach i grodzisko w Starych Skoszewach wśród największych polskich zabytków.

Reprezentatywne założenie dworsko-parkowe w Byszewach

Mapa z Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami

Mapa z Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami

Możliwości pozyskania źródeł finansowych na realizację:

- Program MKiDN „Dziedzictwo Kulturowe”
- **Priorytet 1. Ochrona zabytków**
- Budżet Województwa Łódzkiego
- Dotacje na prace konserwatorskie przy zabytkach
- Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
- **Dotacje** na prace konserwatorskie przy zabytkach

Zadanie 6

Ochrona, rewaloryzacja i rozwój turystyki kulturowej i pielgrzymkowej w oparciu o cenny obiekt sakralny w Starych Skoszewach z uwzględnieniem lokalnych kapliczek

Sanktuarium w Starych Skoszewach stanowi cenny walor do rozwijania turystyki pielgrzymkowej. Całościowy projekt powinien obejmować założenie sakralne parafii rzymskokatolickiej pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Starych Skoszewach oraz kapliczki z terenu gminy.

Cyklicznie 15 sierpnia w Starych Skoszewach odbywa się uroczystość odpustowa, na którą licznie przybywają pielgrzymki piesze z parafii sąsiednich. Na uroczystą mszę świętą przybywają głównie pielgrzymi z: Brzezin, Strykowa, Łodzi, Niesułkowa, Kalonki i osiedla Nowosolna. Pielgrzymowanie do Sanktuarium Maryjnego w uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny stało się tradycją kultywowaną od wielu pokoleń. Szkoła Podstawowa w Starych Skoszewach w tym dniu udostępnia pielgrzymom bazę szkoły: parkingi, toalety, punkt z wodą mineralną.

Kapliczki i krzyże przydrożne zlokalizowane w obrębie gminy Nowosolna, są jednym z najbardziej charakterystycznych elementów krajobrazu kulturowego. Położone na szlakach pielgrzymkowych stanowią miejsca postoju, odpoczynku i modlitwy.

Konserwacją bieżącą kapliczek i krzyży przydrożnych zlokalizowanych na terenie Gminy Nowosolna zajmuje się głównie społeczność lokalna. Starania części Rad Sołeckich spowodowały przeznaczenie środków z Funduszu Sołeckiego na odrestaurowanie kapliczek.

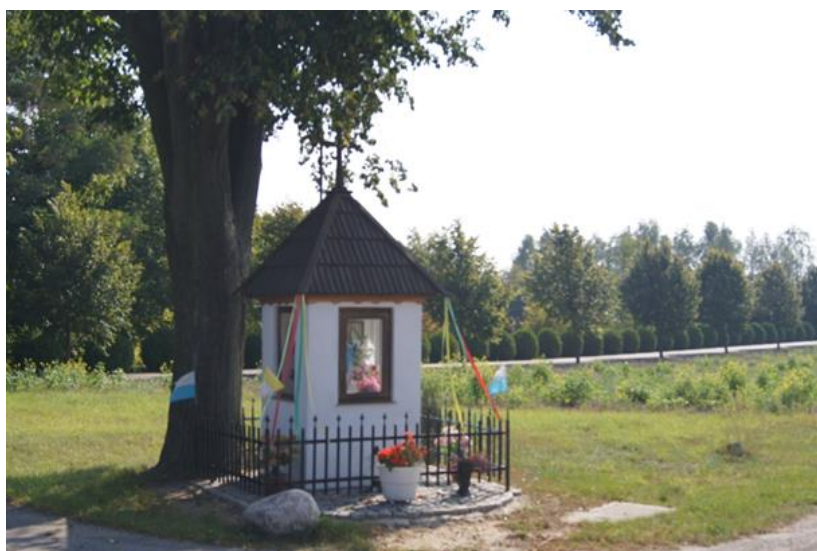
Sanktuarium w Starych Skoszewach

Wnętrze sanktuarium w Starych Skoszewach

Informacja o Parafii w Starych Skoszewach

Wyremontowana kapliczka w Dobieszkowie

Możliwości pozyskania źródeł finansowych na realizację:

· **Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020**

Oś VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu

Działanie VI.1. Dziedzictwo kulturowe i infrastruktura kultury

- **Poddziałanie VI.1.2** Dziedzictwo kulturowe i infrastruktura kultury

Działanie VI.2. Rozwój gospodarki turystycznej

· **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020**

-Działanie 7. Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich

·Poddziałanie 7.4: Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury i powiązanej infrastruktury

·Program MKiDN „Dziedzictwo Kulturowe”

Priorytet 1. Ochrona zabytków

·Budżet Województwa Łódzkiego

Dotacje na prace konserwatorskie przy zabytkach

·Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków

Dotacje na prace konserwatorskie przy zabytkach

·Fundusz Sołecki

Zadanie 7

Promocja wartości historycznej kościoła i ogrodzenia kościoła w Starych Skoszewach, które kwalifikują się do objęcia wpisem do rejestru zabytków

Historia parafii sięga prawdopodobnie XIV wieku. Jednak dopiero źródła pisane z XVI wieku dostarczają więcej informacji na temat parafii i kościoła skoszewskiego. W szesnastowiecznym mieście Skoszewy znajdowały się m.in. kościół, dwór dziedzica, karczma oraz szkoła. Na jej rzecz parafia miała specjalne pole z zagrodami. Znaczny majątek, jaki posiadała parafia, świadczy o tym, że wpływała nie tylko na życie religijne, ale również społeczno-gospodarcze.

Teren parafii był także miejscem walk narodowo-wyzwoleńczych. Toczyły się one w okresie powstania styczniowego oraz we wrześniu 1939 roku.

Należy prowadzić działania w celu upowszechniania wiedzy na temat wartości historycznej założenia kościoła pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Starych Skoszewach. Popularyzacja wiedzy na temat zabytku oraz historii miejsca powinna w przyszłości przedłożyć się na działania w celu wpisania obiektów (kościół i ogrodzenie) do rejestru zabytków województwa łódzkiego prowadzonego przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Łodzi.

Stare Skoszewy ogrodzenie kościoła wymagające przeprowadzenia prac naprawczych

Możliwości pozyskania źródeł finansowych na realizację:

- Program MKiDN „Dziedzictwo Kulturowe”
- Programy Wspólnotowe
- Program Kreatywna Europa 2014-2020
- Program Europa dla obywateli
- Ogólnopolski konkurs filmowy „Zabytkomania”
- Środki własne gminy

Zadanie 8

Kandydowanie zabytkowych układów zieleni w tym cmentarzy ewangelickich do pozyskania środków finansowych z funduszy ochrony środowiska na przeprowadzenie wymaganych prac rewaloryzacyjnych.

Obszary zieleni z terenu Gminy Nowosolna mogą ubiegać się o środki finansowe z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, przeznaczone na rewaloryzację zabytkowych układów zieleni w ramach konkursu „Przyrodnicze perły województwa łódzkiego”. Z tych środków finansowych można zrewaloryzować m.in. zabytkowe cmentarze ewangelickie, cmentarze wojenne, miejsca pamięci narodowej oraz zabytkowy park w Byszewach. W tym celu należy wykonać projekt rewaloryzacji uzgodniony z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków.

Obecnie stan zabytkowych cmentarzy ewangelickich zlokalizowanych na terenie gminy Nowosolna pogarsza się z roku na rok. Nieczynne cmentarze ewangelickie stanowią własność parafii ewangelicko-augsburskiej oraz osób fizycznych (własność prywatna), w związku z powyższym gmina nie posiada bezpośrednio możliwości wpływania na poprawę stanu zachowania tych obiektów, co w konsekwencji powoduje niekiedy zaniedbania ze strony właścicieli i władających.

Na bieżąco są prowadzone prace związane z utrzymaniem cmentarza wojennego z okresu I wojny światowej zlokalizowanego w Wiączyńiu Dolnym, na skraju Lasu Wiączyńskiego oraz miejsca pamięci zlokalizowanego w Lesie Wiączyńskim, w miejscowości Teolin. W prace nad utrzymaniem odpowiedniego stanu nekropolii corocznie zaangażowani są pracownicy Urzędu Gminy Nowosolna, Radni Rady Gminy Nowosolna wraz z mieszkańcami, uczniowie i nauczyciele Gimnazjum w Wiączyńiu Dolnym, przy wydatnej pomocy członków Stowarzyszenia Eksploracyjno-Historycznego „Grupa Łódź”. W 2014 roku przypadała 100 rocznica wybuchu I wojny światowej. Celem upamiętnienia historycznych wydarzeń okresu I wojny światowej Urząd Gminy Nowosolna pozyskał dotację z budżetu Wojewody Łódzkiego na utrzymanie i konserwację cmentarza wojennego w wysokości 4.000.00 zł i tym staraniem wykonano tablice pamiątkowe – dwa obeliski w formie kamienia polnego z płytą granitową. Pierwszą z tablic informującą, iż jest to teren cmentarza wojennego usytuowano przed wejściem na cmentarz, drugą celem upamiętnienia Polaków, którzy walczyli w szeregach armii zaborców i polegli na frontach I wojny światowej usytuowano na terenie cmentarza (w części południowej), w rozwidleniu dwóch alei. W ramach pozyskanych środków finansowych naprawiono także uszkodzone przęsła ogrodzenia oraz uporządkowano teren cmentarza.

Oznakowanie cmentarza wojennego

Oznakowanie cmentarza wojennego

Miejsce Pamięci Narodowej

Możliwości pozyskania źródeł finansowych na realizację:

- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
priorytet „Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej”
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi

Konkurs „Przyrodnicze perły województwa łódzkiego” – rewaloryzacja zabytkowych parków i ogrodów oraz programy priorytetowe.

Zadanie 9

Poprawa stanu obiektów zamieszczonych w gminnej ewidencji zabytków gminy Nowosolna

Należy dokonać wszelkich starań, by doprowadzić do poprawy stanu obiektów zamieszczonych w gminnej ewidencji zabytków. Istnieje jednak bariera natury prawnej na drodze pozyskiwania środków finansowych na przeprowadzenie remontów, ponieważ ustawa stanowi, że finansowane są prace remontowe obiektów wpisanych do rejestru. Obiekty nie objęte prawną formą ochrony tzw. ewidencjonowane mogą uzyskać dofinansowanie jedynie w przypadku opracowania projektu kompleksowej odnowy ze środków dysponowanych przez

Urząd Marszałkowski w Łodzi lub z Funduszu Rozwoju Obszarów Wiejskich i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Jednym z wyremontowanych w ostatnim czasie obiektów jest pomnik nagrobny powstańca styczniowego Antoniego Sokolnickiego z 1863 roku, wpisany do rejestru obiektów ruchomych województwa łódzkiego decyzją nr WOUZ – 660/30/11 Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Łodzi z dnia 29 marca 2011 roku. Jego zły stan techniczny (ubytki w płycie, pęknięcia, odspojenia, pokrycie mchem) spowodował podjęcie działań mających na celu przywrócenie obiektowi dawnej świetności. Urząd Gminy Nowosolna pozyskał na ten cel środki zewnętrzne: pochodzące z dotacji Wojewody Łódzkiego - w wysokości 5.000,00 PLN, z Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa - w wysokości 20.000, 00 PLN. Pozostała kwota 4.500,00 PLN stanowiła środki własne Gminy Nowosolna. Wspólnym staraniem zlecono przeprowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich przy pomniku nagrobnym. Program prac konserwatorskich obejmował: wzmocnienie struktury wapienia, oczyszczenie powierzchni obiektu, dezynfekcję preparatem biobójczym, stabilizację soli rozpuszczalnych, uzupełnienie ubytków kamienia, odtworzenie krzyża, hydrofobizację kamienia, oczyszczenie i rekonstrukcję ogrodzenia. W efekcie przeprowadzono prace konserwatorskie i restauratorskie obiektu, których koszt całkowity wyniósł: 29.500,00 PLN.

Pomnik przed i po konserwacji na cmentarzu w Starych Skoszewach

Ogrodzenie kościoła w Starych Skoszewach wymagające prac rewaloryzacyjnych i fragment nowego ogrodzenia z prefabrykatów betonowych kolidujących z zabytkową strukturą

Możliwości pozyskania źródeł finansowych na realizację:

- Program MKiDN „Dziedzictwo Kulturowe”
- **Priorytet 1. Ochrona zabytków**
- Budżet Województwa Łódzkiego
- Dotacje na prace konserwatorskie przy zabytkach
- Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
- Dotacje na prace konserwatorskie przy zabytkach
- Budżet Gminy
- Środki własne właścicieli lub użytkowników

Zadanie 10

Opracowanie wirtualnej panoramy Gminy Nowosolna

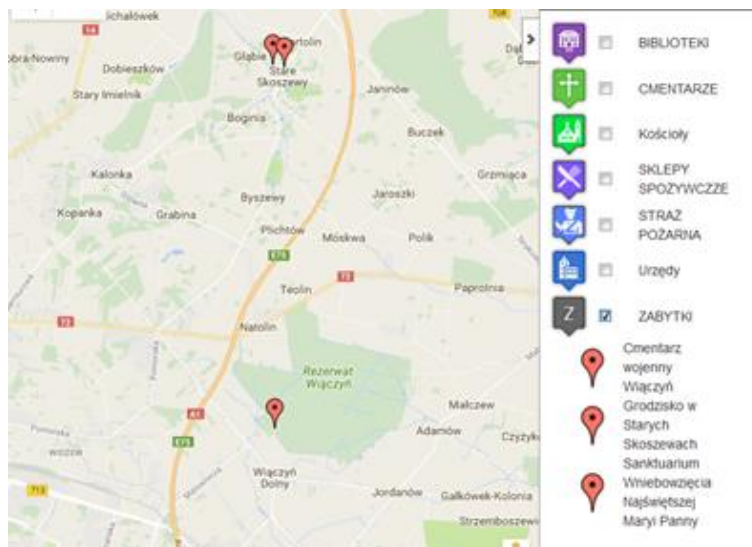
W celu upowszechniania dziedzictwa kulturowego gminy należy kontynuować opracowywanie i udostępnianie na stronach internetowych m.in. Gminy Nowosolna, GPCiE i PKWŁ informacji o dziedzictwie kulturowym obszarze, wirtualnych panoram gminy Nowosolna, zawierających najciekawsze obiekty i obszary zabytkowe z terenu gminy z uwzględnieniem cennego lokalnego krajobrazu i walorów tożsamości regionalnej. Na stronie WWW należy nadal zamieszczać informacje o obiektach i obszarach zamieszczonych w gminnej ewidencji zabytków gminy Nowosolna.

Na stronach internetowych: www.gminanowosolna.pl w zakładce „Poznaj gminę” istnieją zakładkami: „Interaktywna mapa”, „Charakterystyka gminy” oraz „Ciekawe miejsca i zabytki”, w której zamieszczono: „Gminną Ewidencję Zabytków Gminy Nowosolna” oraz „Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla gminy Nowosolna” służące propagowaniu wiedzy o kulturze lokalnej i etnografii.

Na stronie GPCKiE pojawiają się wirtualne panoramy Gminy Nowosolna. Opracowywane są profesjonalne strony zawierające najciekawsze obiekty i obszary zabytkowe z terenu gminy Nowosolna, z uwzględnieniem cennego krajobrazu kulturowego.

Strona WWW - Ciekawe miejsca i zabytki

Interaktywna mapa

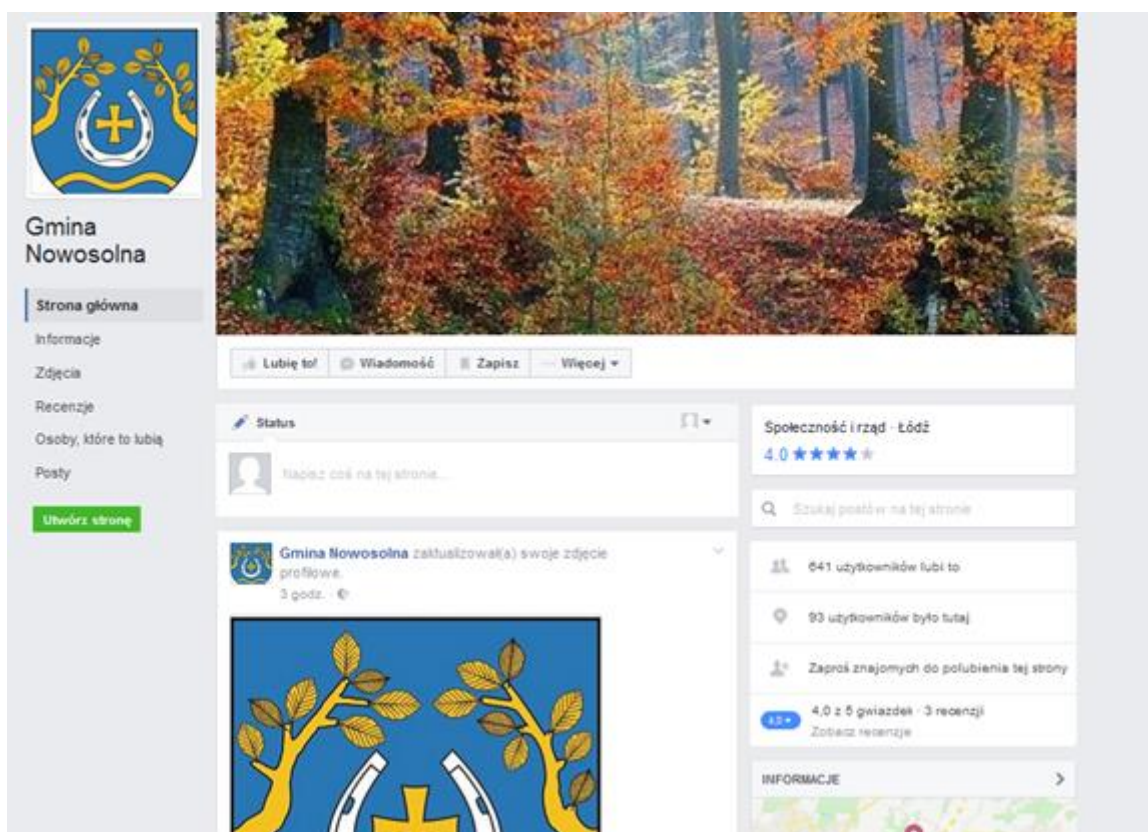
Wirtualne filmy o tożsamości Gminy Nowosolna zamieszczone na stronach www

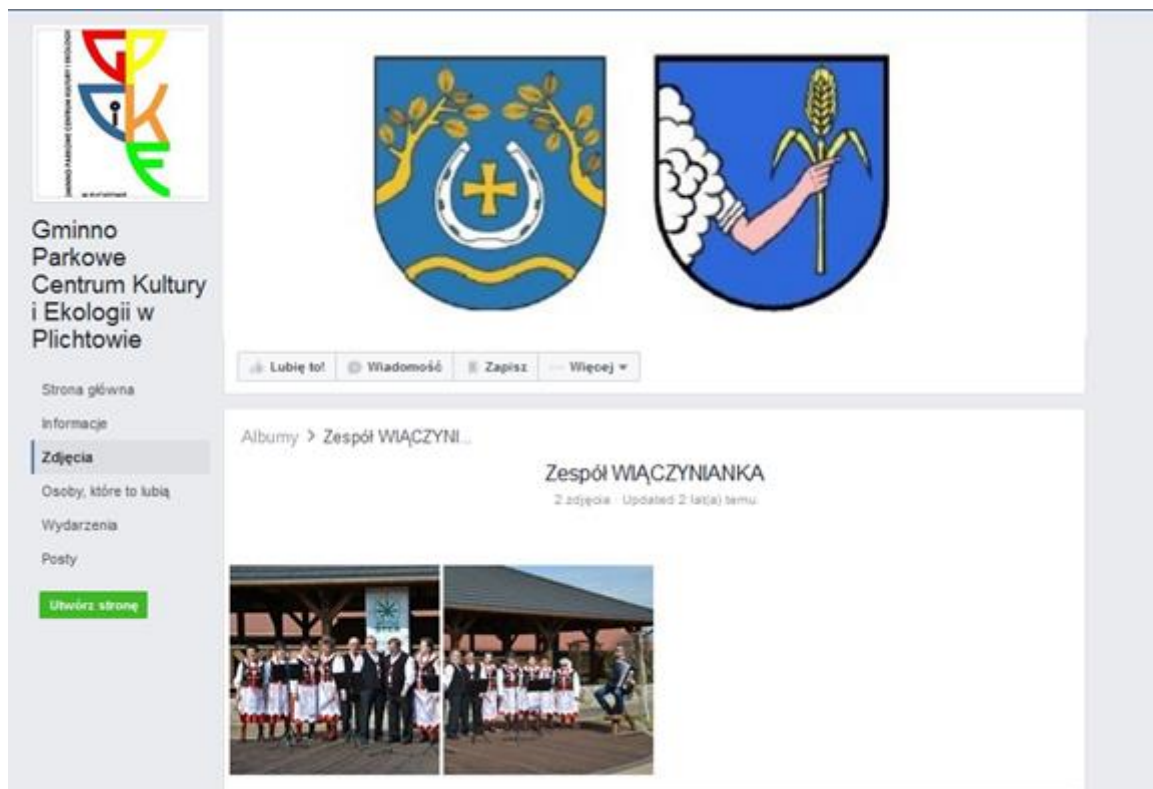
Wirtualne filmy o zabytkach nieruchomości Gminy Nowosolna zamieszczone na stronach www

Wirtualne filmy o zabytkach ruchomych Gminy Nowosolna zamieszczone na stronach www

Strony zawierające bieżące informacje o kulturze regionu

Strony zawierające bieżące informacje o kulturze regionu

Możliwości pozyskania źródeł finansowych na realizację:

- Program Operacyjny Polska Cyfrowa na lata 2014-2020
- Priorytet Inwestycyjny 2.3 Wzmacnianie zastosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia.
- Cel szczegółowy 4: Zwiększenie dostępności i wykorzystania informacji sektora publicznego.
- Programy Wspólnotowe
- Program Kreatywna Europa 2014-2020
- Program Europa dla obywateli
- Ogólnopolski konkurs filmowy „Zabytkomania”

Działanie 2

Edukacja i popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym i promocja gminy

Zadania:

Zadanie 1

Upowszechnianie legendy

Należy kontynuować upowszechnianie cennego dziedzictwa kultury niematerialnej gminy Nowosolna do których należy legenda związana z występowaniem głazów narzutowych, które stały się symbolem regionu i powinny być przekazywane kolejnym pokoleniom. Głazy narzutowe od wieków stanowią powszechnie używany budulec do wznoszenia obiektów mieszkaniowych i gospodarczych – takich jak obory, stajnie, ogrodzenia. Służą również do utwardzania dróg tzw. „kocich łbów”. Głazy narzutowe również obecnie stanowią „modny” materiał budowlany, zbierany i wykorzystywany do budowy fundamentów, ogrodzeń, jako ozdoba do ogrodów. Wykorzystywane są także przez firmy kamieniarskie do wznoszenia pomników w celu upamiętnienia bohaterów narodowych i wydarzeń historycznych. Kontynuacji wymaga rozpowszechnianie legend związanych z występowaniem głazów narzutowych prowadzone przez pracowników Dyrekcji Parku Krajobrazowego

Wzniesień Łódzkich. Celowe jest również rozpowszechnianie treści legendarnych poprzez udostępnianie ich na stronie internetowej gminy i LDG. Konieczne jest włączenie szkół gminnych do popularyzacji treści podań ludowych oraz przeprowadzenie konkursu „Głazy narzutowe jako element krajobrazu gminy Nowosolna”.

Budulec lokalny w zabudowie wsi

Budulec lokalny w nawierzchni drogi

Upowszechnianie legendy na stronach www

Możliwości pozyskania źródeł finansowych na realizację:

- Programy Wspólnotowe
- Program Kreatywna Europa 2014-2020
- Program Europa dla obywateli

Zadanie 2

Organizacja spotkań związanych z miejscem bitew

Konieczna jest kontynuacja cyklicznych imprez upamiętniających wydarzenia historyczne, które w ostatnich latach cieszą się bardzo dużym powodzeniem. Liczne miejsca związane z toczącymi się starciami na przełomie listopada i grudnia 1914 roku podczas Bitwy pod Łodzią i pamiątki historycznych tragicznych walk m. in. w Starych Skoszewach i Wiączyniu Dolnym mogą stanowić obszary rekonstrukcji wydarzeń historycznych. Odtwarzanie wydarzeń może odbywać się w Starych Skoszewach, gdzie wydarzenia historyczne odcisnęły piętno.

Celowe jest kontynuowanie organizowania przy współudziale Parafii Wniebowzięcia NMP i Św. Barbary w Starych Skoszewach, Wójta i Rada Gminy Nowosolna, Gminno Parkowego Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie, szkół z terenu gminy, Stowarzyszenia na Rzecz Rozwoju Gminy Nowosolna, Koła Gospodyń Wiejskich w Starych Skoszewach, Ochotniczej Straży Pożarnej w Starych Skoszewach cyklicznych uroczystych gminnych obchodów Święta Odzyskania Niepodległości.

Kontynuacja obchodów święta sprzyja zachowaniu pamięci o żołnierzach poległych podczas II Wojny Światowej i edukacji regionalnej prowadzonej przy współpracy nauczycieli i uczniów szkół gminnych oraz zespoły śpiewacze. Elementem wartym kontynuowania jest również towarzyszący obchodom poczęstunek tradycyjnymi potrawami przygotowanymi przez Koło Gospodyń Wiejskich ze Starych Skoszew oraz specjałem lokalnym „żurem Skoszewskim”.

Władze gminy, placówki oświatowe, przedstawiciele organizacji oraz mieszkańcy gminy uczestniczący licznie w obchodach Święta Niepodległości dają piękny przykład postawy patriotycznej, kultywowania wydarzeń historycznych i tradycji niepodległościowych.

Organizacja imprez związanych z miejscem bitew

Możliwości pozyskania źródeł finansowych na realizację:

- Programy Wspólnotowe
- Program Kreatywna Europa 2014-2020
- Program Europa dla obywateli

Zadanie 3

Promocja imprez o charakterze kulturowym

Organizacja imprez kulturowo – folklorystycznych - takich jak: Święto Gminy Nowosolna, Dożynki Powiatowe i Gminne, Jarmark Średniowieczny, Sobótki, Opłatek Wigilijny, Dzień Odzyskania Niepodległości, czy Święto Pieroga, Święto Ziemniaka i Dzień Seniora powoduje zwiększenie identyfikacji mieszkańców z kulturą regionu. Przedsięwzięcia te mają na celu promocję dziedzictwa kulturowego gminy, wzmocnienie pozycji gminy Nowosolna jako obszaru atrakcyjnego kulturowo i wykreowanie pozytywnego jej wizerunku oraz przede wszystkim integrację społeczności lokalnej.

Prężnie działające na terenie gminy: zespoły śpiewacze/ludowe - Byszewianie, Wiączynianka, Seniorki z Kalonki, chór męski DYSONANS, Parafialna Orkiestra ze Starych Skoszew, uświetniają swoimi występami zarówno uroczystości lokalne, jak też reprezentują gminę na zewnątrz, uczestnicząc w imprezach o różnym zasięgu. Działające zespoły/formacje przyczyniają się do integracji mieszkańców, kształtowania lokalnej dumy oraz zachowania tożsamości.

Czynny udział w wymienionych powyżej uroczystościach Kół Gospodyń Wiejskich, funkcjonujących praktycznie we wszystkich sołectwach i jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej z Lipin i ze Starych Skoszew przyczynia się do zachowania miejscowych tradycji i zwyczajów kulinarnych.

Organizatorzy i uczestnicy imprez o charakterze kulturowym i folklorystycznym zdają sobie sprawę z wielowiekowej tradycji ich urządzania i uważają coroczny udział we wszystkich uroczystości za istotny element własnej tożsamości lokalnej.

Organizacja imprez kulturowo – folklorystycznych - dożynki powiatowe

Możliwości pozyskania źródeł finansowych na realizację:

- Programy Wspólnotowe
- Program Kreatywna Europa 2014-2020
- Program Europa dla obywateli

Zadanie 4

Wykreowanie pamiątek regionalnych

W skoszewskim kościele znajduje się cudowny, słynący łaskami obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem. Namalowany w drugiej połowie XVI w., prawdopodobnie wykonany w Rzymie na polecenie papieża Grzegorza Wielkiego. Wizerunek Matki Bożej może stać się pamiątką gminy Nowosolna.

W ramach realizacji projektu pn. „Jarmark średniowieczny jako wstęp do odbudowy grodziska w miejscowości Stare Skoszewy” zostały przygotowane gadżety z logo-herbem Starych Skoszew, propagujące historię miejscowości i grodziska oraz reklamujące i upamiętniające imprezę. Stanowiły one swego rodzaju promocję tego unikatowego w skali kraju zabytku archeologicznego.

Gadżety reklamujące Jarmark Średniowieczny

Możliwości pozyskania źródeł finansowych na realizację:

- Program Operacyjny Polska Cyfrowa na lata 2014-2020
- Programy Wspólnotowe
- Program Kreatywna Europa 2014-2020
- Program Europa dla obywateli
- Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich
- inicjatywa Leader

Zadanie 5

Wspieranie specjalów lokalnych i wpisanie ich na Ministerialną listę krajowych produktów regionalnych oraz ich promocja

Produkty regionalne decydują o kolorycie, odrębności i specyfice wyodrębnionego obszaru stanowiąc jego bogactwo kultury kulinarnej, dlatego nadal należy kreować regionalne specjały np. pierogi, które stały się symbolem „Święta Pieroga” organizowanym przez sołectwo Moskwa, któremu towarzyszy degustacja pierogów, ciast i innych pyszności i żur Skoszewski serwowany podczas uroczystych obchodów Dnia Niepodległości w Starych Skoszewach.

Zakłada się wpisanie pierogów z Moskwy i żuru Skoszewskiego na listę produktów regionalnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

„żur skoszewski” oraz „moskiewskie pierogi”

Należy kontynuować udział w konkursach kulinarnych, bowiem żur skoszewski przygotowany przez KGW Stare Skoszewy zajął zaszczytne drugie miejsce w prestiżowym kulinarnym konkursie.

Możliwości pozyskania źródeł finansowych na realizację:

- Program Operacyjny Polska Cyfrowa na lata 2014-2020
- Programy Wspólnotowe
- Program Kreatywna Europa 2014-2020
- Program Europa dla obywateli
- Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich
- inicjatywa Leader

Zadanie 6

Propagowanie dziedzictwa kulturowego w Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie

Zakłada się kontynuowanie spotkań malarskich, warsztatów lepienia z gliny i innych zajęć o charakterze kulturowym, mające na celu edukację regionalną mieszkańców i promowanie bogatej historii i kultury gminy

Nowosolna. Kultywowanie lokalnych obyczajów, tradycji, rzemiosła ludowego, wymiana doświadczeń kulinarnych wpływa na rozwój kulturowy społeczności lokalnej, pogłębia szacunek do dziedzictwa.

Promowanie dziedzictwa w Gminnym Centrum Kultury

Należy promować działania realizowane przez Gminno Parkowym Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie w tym próby, warsztaty i koncerty zespołu śpiewaczego „Byszewianie, podczas których członkowie zespołu dzielą się wiedzą o tradycjach charakterystycznych dla regionu.

Intensywnych działań promocyjnych wymagają cyklicznie organizowane przez Gminno Parkowe Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie imprezy kulturowo-folklorystyczne, takie jak:

- Święto Gminy Nowosolna połączone z obchodami Dnia Matki i Dnia Dziecka,
- Taneczny Piknik – warsztaty otwarte, w czasie których mieszkańcy biorą udział w lekcjach tradycyjnych tańców polskich, jak również poznają tańce innych krajów europejskich,
- Jarmark Średniowieczny, na którym można dowiedzieć się jak wyglądało życie Słowian w okresie przedpaństwowym,
- Święto Odzyskania Niepodległości,
- Dożynki Gminne – impreza, najbardziej nawiązująca do tradycji regionu, podczas której koła gospodyń wiejskich przygotowują tradycyjne polskie i regionalne potrawy, a mieszkańcy włączają się w przygotowanie tradycyjnych wieńców dożynkowych.

Przedmiotowe działania Gminno Parkowego Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie polegające na zaspokajaniu potrzeb i aspiracji kulturalnych społeczeństwa poprzez tworzenie i upowszechnianie różnych dziedzin kultury oraz sztuki profesjonalnej i amatorskiej, wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturowej, ochronie dziedzictwa kulturowego i środowiska powinny być szeroko propagowane na poziomie regionalnym.

Gminno Parkowe Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie jest beneficjentem projektów Wolontariatu Europejskiego. W ramach projektu gości wolontariuszy z krajów europejskich. Każdy z projektów zakłada odmiennie działania i wynikające z tych działań produkty. W ramach realizacji projektów powstała książka porównująca polskie i rumuńskie tradycje i zwyczaje (w języku polskim, angielskim i rumuńskim) nagrano również płyty DVD z tańcami europejskimi. Powstałe produkty wymagają szerokich działań promocyjnych i rozpowszechniających.

W ramach tych projektów organizowane są warsztaty, spotkania i wywiady tematyczne mające na celu poznanie różnych kultur i tradycji, np. wieczór rumuński, grecki, taneczny piknik (na którym odbywają się warsztaty tańca greckiego i izraelskiego), czy warsztaty folklorystyczne połączone z występami zespołów z Ukrainy, Bułgarii, Serbii, Tajwanu.

Gminno Parkowe Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie realizowało także program Grundtvig, który opierał się na współpracy międzypokoleniowej osób młodych i starszych. W ramach projektu organizowane były warsztaty dotyczące ginących zawodów, z udziałem prelegentów z dziedziny etnografii z Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. W ramach działań projektowych powstała książka na temat tradycyjnych zawodów, która zbiera w sobie profesje charakterystyczne i popularne od wieków dla wszystkich krajów partnerskich. Jednym z produktów projektu jest nagrana płyta DVD z tańcami – Polska wybrała 2 tańce: poloneza i oberka.

W Gminno Parkowym Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie nie brakuje także spotkań mających na celu promowanie bogatej historii i kultury obszaru gminy oraz pogłębianie szacunku dla dziedzictwa dziejowego.

Ważnym wydarzeniem zainicjowanym przez władze gminy Nowosolna, przy współudziale Gminno Parkowego Centrum Kultury i Ekologii, wpisującym się w tematykę tożsamości regionalnej jest podpisanie w dniu 10.10.2014 roku umowy o partnerstwie pomiędzy gminą Nowosolna a gminą Sulzfeld. Celem zawartej umowy jest rozwijanie współpracy polegającej m.in. na: organizowaniu wymiany młodzieży, ułatwianiu kontaktów przedsiębiorcom, rozwijanie turystyki i wymiany kulturowej, realizowanie projektów w ramach Unii Europejskiej. To właśnie z tego obszaru, przybyli na początku XIX wieku, na teren ówczesnej gminy Nowosolna, koloniści niemieccy, w ramach tzw. „kolonizacji fryderycjańskiej”, przeprowadzonej po III rozbiorze, nadając tym ziemiom nazwę Neu-Sulzfeld. Osadnicy z Niemiec wywarli istotny wpływ na rozwój terenów obecnej gminy Nowosolna oraz kształtowanie tradycji kulturowych. Kolejne historii obu krain geograficznych wywarły silny związek między nimi.

Wizyta partnerska w Sulzfeld

Możliwości pozyskania źródeł finansowych na realizację:

·Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

-Działanie 7. Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich

·Poddziałanie 7.4: Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury i powiązanej infrastruktury

·Poddziałanie 7.4: Wsparcie badań i inwestycji związanych z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej

Zadanie 7

Edukacja regionalna mieszkańców

Zachowanie i propagowanie dziedzictwa winno odbywać się przy współudziale społeczności lokalnej. Dlatego trzeba podjąć działania w celu propagowania wiedzy o zabytkach i zasadach ochrony. Należy umacniać w mieszkańcach gminy poczucie tożsamości poprzez identyfikowanie specyfiki i odrębności lokalnej. Szczególną uwagę należy zwrócić na edukację w zakresie dziedzictwa kulturowego poczynawszy od szkół, gdzie dzieci i

młodzież trzeba zachęcać do poznawania historii swojego najbliższego miejsca zamieszkania. Kolejną ważną grupą, do której należy kierować te działania są właściciele i użytkownicy zabytków.

Ważnym elementem realizowanego Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami jest poszerzanie wiedzy i świadomości społecznej mieszkańców gminy na temat wagi kultywowania tradycji kulturowych gminy i regionu. Szczególnym miejscem poszerzania wiedzy kształtującej tożsamość regionalną i lokalną jest oprócz rodziny szkoła.

Urząd Gminy Nowosolna we współpracy z Gminno Parkowym Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie oraz placówkami oświaty winien kontynuować realizując szeregu działań na rzecz popularyzacji dziedzictwa kulturowego gminy Nowosolna, m.in. wystaw, konkursów, działań edukacyjnych, wydawniczych i promocyjnych, stawiając sobie za cel edukację społeczności lokalnej i jej propagowanie zwłaszcza wśród najmłodszych mieszkańców gminy. Należy kontynuować takie inicjatywy jak - Jarmark Średniowieczny i organizację konkursów literackich i plastycznych. Najistotniejszymi celami, do osiągnięcia są: poznanie historii i dziedzictwa kulturowego miejscowości Stare Skoszewy, budowanie tożsamości lokalnej, rozwijanie zainteresowania historią gminy i regionu.

W Szkole Podstawowej w Starych Skoszewach, podczas zajęć bibliotecznych, wychowawczych oraz lekcji języka polskiego prezentowano postać Jarosława Iwaszkiewicza, jego twórczość oraz związek z Byszewami i terenem gminy Nowosolna.

Szkoła Podstawowa w Starych Skoszewach w listopadzie 2006 roku otrzymała imię króla Władysława Jagiełły, co ma ścisły związek z przeszłością historyczną tej miejscowości – nadaniem przez tego władcę w roku 1426 praw miejskich Skoszewom. Każdego roku, w rocznicę nadania szkole imienia, następuje uroczyste przyjęcie pierwszoklasistów w poczet uczniów. Podczas uroczystości przygotowywane są przedstawienia związane z przeszłością historyczną oraz patronem szkoły. Także treść hymnu szkoły ściśle związana jest z historią tych ziem.

Bardzo ważnym działaniem jest kontynuacja przez Szkołę Podstawową w Starych Skoszewach we współpracy ze środowiskiem lokalnym - mieszkańcami, OSP, KGW cyklicznej imprezy plenerowej pod nazwą: Święto Szkoły – W średniowiecznym mieście. Imprezie towarzyszy szereg działań okolicznościowych, m. in. organizowane są konkursy plastyczne: „Portret Króla Władysława Jagiełły”, „Korona Króla Władysława Jagiełły”, „Zamek Średniowieczny”, „Makieta osady”, „Wyroby z biżuterii”, „wyroby z gliny” oraz konkursy literackie: „Legenda o Starych Skoszewach”. Organizowane są pokazy walk średniowiecznych oraz życia w średniowieczu. Koło Teatralne Parawan przygotowało przedstawienie teatralne: „Jak Skoszewy miastem się stały?”, które wielokrotnie prezentowano w szkole, podczas imprez gminnych oraz Powiatowego Przeglądu Zespołów Teatralnych „Złota Maską” – zdobywając Grand-Prix konkursu.

Do istotnych działań edukacyjnych należą organizowane przez Szkoły Podstawowe: w Lipinach oraz w Starych Skoszewach rajdy piesze po Parku Krajobrazowym Wzniesień Łódzkich oraz tzw.: „Majowe Rajdy Przedszkolaka”. Zarówno wychowankowie, jak i zaproszeni goście podczas spacerów szlakami PKWŁ poznają lokalną historię, zwiedzają ciekawe miejsca, uczestniczą w zabawach i konkursach tematycznych.

Ważnymi inicjatywami edukacyjnymi są również sprawowane przez Szkoły z terenu gminy Nowosolna działania w zakresie opieki nad miejscami pochówku poległych w czasie działań powstańczych oraz wojennych. W ramach tych inicjatyw Szkoła Podstawowa w Lipinach opiekuje się pomnikiem ku czci pomordowanych w czasie II wojny światowej położonym w Lesie Wiączyńskim. Szkoła Podstawowa w Starych Skoszewach opiekuje się Grobem Nieznanego Żołnierza oraz Grobem Powstańca Styczniowego, położonymi na cmentarzu parafialnym w Starych Skoszewach. Gimnazjum w Wiączyniu Dolnym opiekuje się cmentarzem z okresu I wojny światowej położonym na skraju Lasu Wiączyńskiego. Uczniowie wraz z kadrą nauczycielską kilka razy w roku, przy okazji ważnych rocznic państwowych oraz świąt religijnych sprzątają miejsca pamięci, składają kwiaty oraz zapalają znicze ku czci poległym.

Możliwości pozyskania źródeł finansowych na realizację:

- Programy Wspólnotowe
- Program Kreatywna Europa 2014-2020
- Program Europa dla obywateli
- Ogólnopolski konkurs filmowy „Zabytkomania”.

Zadanie 8

Ochrona walorów i wartości materialnych i niematerialnych przy jednoczesnym ich wykorzystaniu jako czynnik rozwoju obszaru gminy Nowosolna

Działania podejmowane przez władze lokalne powinny mieć na celu zahamowanie nieuchronnej degradacji obiektów materialnych oraz przywróceniu im walorów estetycznych. Pośredni wpływ na odpowiednie utrzymanie obiektów zabytkowych lub obiektów o wartościach kulturowych (m.in. dobra kultury współczesnej), oraz poprawę ich stanu zachowania mają ustalenia precyzowane w dokumentach planistycznych gminy: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Nowosolna oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Formułowane w planach miejscowych zasady ochrony konserwatorskiej są przestrzegane w procesie inwestycyjnym.

Oprócz cennych zabytków materialnych gminy Nowosolna na uwagę zasługują również wartości niematerialne, czyli tożsamość regionalna w postaci zespołów ludowych, twórców rzemiosła czy produktów lokalnych. Niematerialne dziedzictwo kulturowe, to wszystkie przekazane nam przez przodków, nieuchwytne przejawy tego, co tworzy pewną grupową, narodową, etniczną bądź religijną tożsamość. Wzmacnia poczucie przynależności do społeczności lokalnej i określa miejsce podregionu w świecie. Są to odziedziczone po przeszłych pokoleniach praktyki, wiedza, wyobrażenia, idee i wartości, umiejętności, przekazy oraz związane z nimi przedmioty, czy też miejsca. Wiedza taka zostaje przekazana przez dziadków, rodziców, w szkole, w trakcie świąt i uroczystości. Przekaz międzypokoleniowy dziedzictwa niematerialnego jest głównym sposobem na zapewnienie jego przetrwania. Niematerialne dziedzictwo kulturowe nie zawsze jest oryginalne czy wyjątkowe. Każdy przejaw tego dziedzictwa jest ważny i cenny dla tych, którzy go praktykują i którym zapewnia ono poczucie przynależności do ich wspólnoty tzw. Małej ojczyzny i dlatego każde zjawisko zasługuje na przetrwanie.

Możliwości pozyskania źródeł finansowych na realizację:

- Programy Wspólnotowe
- Program Kreatywna Europa 2014-2020
- Program Europa dla obywateli.

Zadanie 9

Promocja zasobów i walorów dziedzictwa kulturowego gminy Nowosolna

W ramach promocji gminy Nowosolna Urząd Gminy Nowosolna wydał zaktualizowaną Mapę turystyczną Gminy Nowosolna, zatytułowaną „Informator turystyczny, Miejscowości i ciekawe miejsca, Dziedzictwo kulturowe”, sporządzoną w skali 1:20 000, która zawiera także krótką charakterystykę gminy, przedstawia najciekawsze miejsca i miejscowości, zarówno pod względem kulturowym, jak i przyrodniczym i krajobrazowym.

Na zlecenie Urzędu Gminy Nowosolna zostało wydane zaktualizowane „Kalendarium Stare Skoszewy i okolice”, opatrzone licznymi kolorowymi fotografiami, które posiada obszerną część poświęconą historii gminy Nowosolna. Celem wydania niniejszego kalendarium jest także promocja gminy i jej zasobów. Informacje tam zawarte są bardzo często wykorzystywane przez nauczycieli podczas zajęć lekcyjnych, upowszechniane przez szkołę i Urząd Gminy Nowosolna w środowisku lokalnym podczas imprez gminnych i powiatowych.

Działania promocyjne powinny być nadal kontynuowane i upowszechniane na stronach internetowych Gminy Nowosolna oraz na terenie Urzędu Gminy w gablotach.

Promocja kultury Gminy Nowosolna

Promocja kultury Gminy Nowosolna

Możliwości pozyskania źródeł finansowych na realizację:

- Programy Wspólnotowe
- Program Kreatywna Europa 2014-2020
- Program Europa dla obywateli
- Ogólnopolski konkurs filmowy „Zabytkomania”

Działanie 3

Rozwój turystyki kulturowej w oparciu o walory krajobrazowe i historię obszaru

Rozwój turystyki w oparciu o zabytki pozwoli na ożywienie omawianego obszaru, zwiększy miejsca pracy i wpłynie na rozwój gospodarczy gminy. W obecnych procedurach wykorzystanie zabytków na potrzeby turystyczne, edukacyjne i społeczne jest wymogiem w staraniu się o dotacje finansowe.

Możliwości pozyskania źródeł finansowych na realizację:

Zadania:**Zadanie 1****Wykreowanie markowego produktu „Gmina Nowosolna - spotkanie z historią, tradycją i kulturą”**

Gmina Nowosolna spotkanie z historią i kulturą - produkt turystyczny dający szansę rozwoju, ożywienia i odnowy obiektów zabytkowych i ich wykorzystania na cele turystyczne.

Władze Gminy Nowosolna za pośrednictwem Lokalnej Grupy Działania „STER” otrzymały do Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi wsparcie na realizację projektu pn. „Jarmark średniowieczny jako wstęp do odbudowy grodziska w miejscowości Stare Skoszewy” w ramach działania: Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju dla małych projektów. Jarmark Średniowieczny stał się początkiem starań by ta jedna z najstarszych pamiątek kultury nie została zapomniana. Głównym celem projektu jest uświadomienie mieszkańcom początków powstania Starych Skoszew, istnienia grodziska i ważności tego miejsca dla rozwoju gminy, umocnienie tożsamości mieszkańców gminy, integracja mieszkańców poprzez wspólne działania projektowe, promocję turystyczną obszaru, stworzenie cyklicznej atrakcji turystycznej, promocja lokalnych twórców ludowych, ich produktów i usług, których podstawę stanowią lokalne zasoby oraz zaznajomienie uczestników (głównie dzieci i młodzież) z dawnymi zawodami. Zadaniem projektu jest przyczynienie się do wzmocnienia więzi społeczności lokalnej z miejscem zamieszkania, pobudzenie aktywności lokalnej oraz poszerzenie i wzbogacenie oferty spędzania wolnego czasu.

Podczas Jarmarku Średniowiecznego na terenie Szkoły Podstawowej w Starych Skoszewach oraz Gminno Parkowego Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie odsłonięto tablicę informacyjną, przygotowano: wystawę poświęconą grodzisku skoszewskiemu, makietę grodziska skoszewskiego oraz wizualizację komputerową tego miejsca. Podczas jarmarku dzieci ze Szkoły Podstawowej w Starych Skoszewach zaprezentowały fragmenty spektaklu teatralnego, wielokrotnie nagradzanego na różnych konkursach i przeglądach artystycznych, pod tytułem: „Jak Skoszewy miastem się stały”. Następnie dr Jerzy Sikora z Instytutu Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego wygłosił prelekcję, podczas której przedstawił dotychczasowe wyniki badań terenu grodziska i podgrodzia.

Tablica informacyjna w Starych Skoszewach

Bogate tradycje historyczne i kulturowe Starych Skoszew są godne upowszechniania. Wykonana i postawiona tablica informacyjna na szlaku turystycznym ma za zadanie uporządkować i poszerzyć wiedzę zarówno mieszkańców, jak i turystów, dotyczącą dziejów tego miejsca i tej miejscowości.

Podobny cel przyświecał przygotowaniu makiet grodziska, która jest wykorzystywana podczas zajęć dydaktycznych z historii dla dzieci i młodzieży w szkole podstawowej oraz spotkań i imprez związanych z ideą odtworzenia grodziska - na terenie Gminno Parkowego Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie i w Urzędzie Gminy Nowosolna.

Makieta grodziska Skoszewskiego

Podczas trwającego jarmarku średniowiecznego na terenie Gminno Parkowego Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie zagwarantowano szereg dodatkowych, ciekawych atrakcji, w tym: turniej rycerski, pokazy garn-carstwa, wikliniarstwa, wizyta u zielarki, wróżenie u wiedźmy, wyrób glinianej biżuterii czy potrawy inspirowane średniowieczem.

Możliwości pozyskania źródeł finansowych na realizację:

· **Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020**

Oś VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu

Działanie VI.1. Dziedzictwo kulturowe i infrastruktura kultury

- **Poddziałanie VI.1.2** Dziedzictwo kulturowe i infrastruktura kultury

Działanie VI.2. Rozwój gospodarki turystycznej

· **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020**

- Działanie 7. Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich

· Poddziałanie 7.4: Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury i powiązanej infrastruktury

· Program MKiDN „Dziedzictwo Kulturowe”

Priorytet 1. Ochrona zabytków

· Budżet Województwa Łódzkiego

Dotacje na prace konserwatorskie przy zabytkach

· Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków

Dotacje na prace konserwatorskie przy zabytkach

Zadanie 2

Oznakowanie zabytków i atrakcji kulturowych

Atrakcyjne miejsca dziedzictwa kulturowego Gminy Nowosolna są systematycznie znakowane co sprzyja edukacji regionalnej, rozwojowi turystyki kulturowej i rozwojowi gminy.

Należy w dalszym ciągu prowadzić wspólne inicjatywy prowadzące do coraz bogatszego oznakowania miejsc cennych i atrakcyjnych kulturowo i turystycznie.

Nawet najbardziej cenne miejsca bez dobrej informacji o terenie, znalezisku czy lokalnym dziedzictwie nie jest dostatecznie atrakcyjne dla potencjalnego przybysza, który z uwagi na pęd panujący w obecnych czasach często przybywa do miejsc wypoczynku bez merytorycznego przygotowania do zwiedzania i obcowania z kul-

turą. Dlatego należy zapewniać jak najlepsze warunki sprzyjające pozyskiwaniu turystów, prowadzące do rozwoju turystyki kulturowej.

Oznakowanie atrakcji kulturowych

Oznakowanie miejsc pamięci

Oznakowanie obszaru Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich

Oznakowanie atrakcji obszaru

Informacje o dziedzictwie kulturowym Gminy Nowosolna

Informacje o dziedzictwie kulturowym Gminy Nowosolna

Możliwości pozyskania źródeł finansowych na realizację:

Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020

Oś VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu

Działanie VI.1. Dziedzictwo kulturowe i infrastruktura kultury

- **Poddziałanie VI.1.2** Dziedzictwo kulturowe i infrastruktura kultury

Działanie VI.2. Rozwój gospodarki turystycznej

· **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020**

- Działanie 7. Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich

· Poddziałanie 7.4: Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury i powiązanej infrastruktury

· Program MKiDN „Dziedzictwo Kulturowe”

Priorytet 1. Ochrona zabytków.

WSKAZANIA DO DOKUMENTÓW WYŻSZEGO RZĘDU

Rekomendacje do dokumentów na szczeblu wojewódzkim m.in. wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami wynikające z opracowanego programu opieki nad zabytkami dla Gminy Nowosolna

Wnioskuje się o uwzględnienie:

- rozwoju turystyki pielgrzymkowej w oparciu o cenne sanktuarium w Starych Skoszewach z uwzględnieniem kapliczek,
- kreowania rozwoju obszaru cennych zabytków w Gminie Nowosolna m.in. Grodziska w Starych Skoszewach i zespołu dworsko parkowego w Byszewach dla rozwoju turystyki,
- wykreowania markowego produktu: Gmina Nowosolna - spotkanie z historią, tradycją i kulturą,
- uwzględnienie cmentarzy ewangelickich w ubieganiu się o środki na rewaloryzację z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- propozycji wpisania na listę produktów regionalnych żuru skoszewskiego oraz Moskiewskich pierogów,

- propozycji utworzenia parku kulturowego „Śladami Iwaszkiewicza w dolinie Moszczenicy”,
- promocji zespołu dworsko parkowego w Byszewach i grodziska w Starych Skoszewach uznanych za obszary reprezentatywne.

